

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra jazyků

Bakalářská práce

**Jazyková a kulturní integrace cizinců ve městě
Harrachov: případová studie**

Karolína Jiříková

© 2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Karolína Jiříková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Jazyková a kulturní integrace cizinců ve městě Harrachov: případová studie

Název anglicky

Language and cultural integration of foreigners in the town of Harrachov: a case study

Cíle práce

Cílem této bakalářské práce je vyhodnotit jazykovou a kulturní integraci cizinců ve městě Harrachov z pohledu cizinců a místních obyvatel a formulovat doporučení pro její zlepšení.

Metodika

V teoretické části budou popsány základní strategie integrace cizinců na základě studia odborné literatury. V praktické části bude uskutečněna analýza dat poskytnutých oslovenými institucemi města Harrachov a popsány výsledky vlastního dotazníkového šetření o aktuálním stavu integrace cizinců. Na základě syntézy zjištěných informací budou navrženy způsoby zlepšení začleňování cizinců ve městě Harrachov.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

Harrachov, jazyk, kultura, integrace, cizinci, migranti, multikulturalismus

Doporučené zdroje informací

- DRBOHLAV, D. 2010. Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme? 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). 207 s. ISBN 978-80-7419-039-1.
- HERIBAN KALÍKOVÁ, S. a kol. 2020. Manuál lokální integrace migrantů v České republice. 1. vyd. Praha: Sdružení pro integraci a migraci. 218 s. ISBN 978-80-906488-2-1.
- KOSTELECKÁ, Y., HÁNA, D., HASMAN, J. 2017. Integrace žáků-cizinců v širším kontextu. 1. vyd. Praha: Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova. 198 s. ISBN 978-80-7290-896-7.
- SCHEU, H. C. 2011. Migrace a kulturní konflikty. 1. vyd. Praha: Auditorium. 322 s. ISBN 978-80-87284-07-0.
- TOMŠEJ, J. a kol. 2020. Zaměstnávání cizinců v České republice. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer. 216 s. ISBN 978-80-7598-648-1.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Evgenia Maleninska

Garantující pracoviště

Katedra jazyků

Elektronicky schváleno dne 30. 5. 2023

PhDr. Mgr. Lenka Kučirková, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 11. 02. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Jazyková a kulturní integrace cizinců ve městě Harrachov: případová studie" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 13.3.2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní Mgr. Evgenii Maleninské za vedení mé bakalářské práce, za její ochotu, čas a za užitečné rady a připomínky. Dále bych chtěla poděkovat paní ředitelce ZŠ Harrachov Ing. Heleně Stříbrné a všem, kteří byli ochotni vyplnit dotazník a tím tak poskytl podklady pro můj výzkum. Velké díky patří také mé rodině, která mě podporovala při vypracovávání mé bakalářské práce.

Jazyková a kulturní integrace cizinců ve městě Harrachov: případová studie

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje analýze jazykové a kulturní integrace ve vybrané obci Harrachov. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou definovány základní pojmy a strategie související s tématem této práce. V této části je popsána migrace jako proces předcházející integraci, integrace obecně a dále je práce zaměřena na jazykovou a kulturní integraci. Na konci této části jsou vymezeny problémy, které souvisejí s integrací. V praktické části je představen Harrachov jako místo s výskytem cizinců a proveden výzkum, ke kterému byla data poskytnuta z dotazníkového šetření mezi cizinci i původními obyvateli v Harrachově a ze standardizovaného rozhovoru s paní ředitelkou ZŠ Harrachov. Z výzkumu vyplývá, že snaha cizinců v Harrachově o jazykovou integraci je poměrně silná a o kulturní integraci o něco slabší. Celkově je integrace individuální záležitost pro cizince i majoritu. Po vyhodnocení výsledků jsou formulována doporučení pro zlepšení jazykové a kulturní integrace v Harrachově.

Klíčová slova: Harrachov, jazyk, kultura, integrace, cizinci, migranti, multikulturalismus

Language and cultural integration of foreigners in the town of Harrachov: a case study

Abstract

The bachelor's thesis is devoted to the analysis of language and cultural integration in the selected municipality of Harrachov. The thesis is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part contains the definitions of basic concepts and strategies, that are related to the topic of this thesis. This part describes migration as a process preceding integration, integration in general and the thesis is further focused on language and cultural integration. At the end of this part are defined problems, that are related to integration. In the practical part, Harrachov is presented as a place with the presence of foreigners followed by research. Data for this research were provided from a questionnaire survey among foreigners and native residents in Harrachov and from a structured interview with the director of the elementary school Harrachov. Research shows that the effort of foreigners in Harrachov towards language integration is relatively strong, while towards cultural integration weaker. Overall, integration is an individual matter for both foreigners and the majority. After evaluating the results, recommendations for improving language and cultural integration in Harrachov are formulated.

Keywords: Harrachov, language, culture, integration, foreigners, migrants, multiculturalism

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíl práce a metodika.....	12
2.1	Cíl práce	12
2.2	Metodika	12
3	Teoretická část práce.....	14
3.1	Migrace	14
3.1.1	Rozdíl mezi cizincem, uprchlíkem a azylantem.....	15
3.1.2	Azylová zařízení a povolení k pobytu cizinců v České republice....	16
3.1.3	Migrační politika ČR	17
3.2	Integrace.....	17
3.2.1	Determinanty úspěšnosti integrace	18
3.2.2	Aktéři integrace	19
3.2.3	Integrační politika ČR.....	21
3.2.4	Historie integrace v Česku	22
3.3	Kulturní integrace	23
3.3.1	Kultura	24
3.3.2	Akulturace	25
3.3.3	Multikulturalismus, multukulturalita a multikulturní výchova	26
3.4	Jazyková integrace.....	27
3.4.1	Jazyk, řeč a komunikace	27
3.4.2	Bariéry porozumění	27
3.4.3	Motivace migrantů k osvojení si jazyka	28
3.4.4	Interkulturní pracovníci a komunitní tlumočníci.....	29
3.4.5	Jazyková politika vůči cizincům	29
3.5	Vzdělávání dětí s odlišným mateřským jazykem v ČR	30
3.6	Problémy související s integrací cizinců.....	31
3.6.1	Procesy vyloučení.....	32
3.6.2	Etnocentrismus	32
3.6.3	Xenofobie	33
3.6.4	Rasismus	33
3.6.5	Diskriminace	33
4	Praktická část práce	35
4.1	Charakteristika Harrachova jako místa s výskytem cizinců	35
4.2	Vlastní výzkum.....	36
4.2.1	Realizace dotazníkového šetření	36
4.2.2	Výsledky dotazníkového šetření mezi cizinci žijícími v Harrachově37	

4.2.3	Výsledky dotazníkového šetření mezi občany ČR žijícími v Harrachově	48
4.2.4	Standardizovaný rozhovor s paní ředitelkou ZŠ Harrachov	54
5	Výsledky a diskuze	55
5.1	Shrnutí výzkumu	55
5.2	Návrh na zlepšení integrace cizinců v Harrachově	57
	Závěr	59
	Seznam použitých zdrojů	61
6	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	65
6.1	Seznam tabulek	65
6.2	Seznam grafů	65
6.3	Seznam použitých zkratk	65
	Přílohy	67
6.4	Příloha A Dotazník pro cizince žijící v Harrachově v českém jazyce	67
6.5	Příloha B Dotazník pro cizince žijící v Harrachově v anglickém jazyce	70
6.6	Příloha C Dotazník pro občany ČR žijící v Harrachově	73
6.7	Příloha D Standardizovaný rozhovor s paní ředitelkou ZŠ Harrachov	74

1 Úvod

Pro současný svět je charakteristická multikulturalita. Více kultur na jednom území je následkem migrace, tedy přemísťováním osob přes hranice. Migrace se poslední dobou neustále zvyšuje. Po příjezdu migranta do hostitelské země, započíná proces integrace, který znamená začleňování imigranta do majoritní společnosti. Integrace se týká celého spektra věkových kategorií a není to jednoduchý proces, může být provázen riziky a problémy, jako je např. vyloučení, etnocentrismus, xenofobie, rasismus či diskriminace.

Integrace má několik dimenzí, které budou blíže představeny v teoretické části. Tato bakalářská práce klade důraz na kulturní dimenzi, pod kterou patří jazyková integrace. Jazyková integrace je klíčová pro integraci do dalších oblastí života včetně kulturní. K osvojení si českého jazyka musí mít imigrant dostatečnou motivaci. Při komunikaci mezi cizinci a majoritou se navíc mohou vyskytnout bariéry v důsledku např. jiné kultury či zkušeností, které integraci zbrzdí.

Na to, aby byla integrace úspěšná, se podílí několik aktérů, od státních orgánů přes lokální samosprávu, nevládních neziskových organizací, integračních center a dalších nevládních aktérů. Tato bakalářská práce se zaměřuje především na úroveň lokální samosprávy, a to konkrétně na město Harrachov. Harrachov je horské město, které se nachází na severu u hranice České republiky s Polskem a je charakteristický cestovním ruchem, který má významný vliv na jeho ekonomiku. Harrachov se též podílí na pomoci ukrajinským uprchlíkům, kteří uprchli před válečným konfliktem v jejich vlasti.

Lokální samospráva hraje v integraci důležitou roli. Nejvíce se na ní projevují dopady úspěšné či neúspěšné integrace. Úspěšnost integrace může z velké části ovlivnit z důvodu výhody informací o potřebách jak cizinců, tak majority. Zda-li bude integrace úspěšná, závisí na mnoha determinantech, jako je např. pohlaví, vzdělání, jazyková vzdálenost mateřského jazyka od jazyka hostitelské země, ale třeba i migrační a integrační politika státu a mnoho dalších.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je vyhodnotit jazykovou a kulturní integraci cizinců ve městě Harrachov z pohledu cizinců a místních obyvatel a formulovat doporučení pro její zlepšení.

Díličními cíli této práce je analyzovat a komparovat výsledky z dotazníkových šetření mezi cizinci a původními obyvateli Harrachova a z rozhovoru s paní ředitelkou ZŠ Harrachov.

2.2 Metodika

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou popsány základní strategie integrace cizinců a pojmy, které s tímto tématem souvisejí na základě studia odborné literatury a platných zákonů. Teoretická část slouží jako východisko pro zpracování části praktické.

V praktické části je na začátku představen Harrachov jako místo s výskytem cizinců. Dále obsahuje praktická část analýzu dat poskytnutých oslovenou institucí, ZŠ Harrachov. Tato data byla získána pomocí rozhovoru s paní ředitelkou ZŠ Harrachov. Rozhovor podle definice Nešpora (2018a, online) „*je jedna ze základních sociologických výzkumných technik, při níž získáváme informace od zkoumaných osob jako odpovědi na otázky, které klademe dotazovanému během bezprostředního rozhovoru.*“ Rozhovory mohou být standardizované, ve kterých jsou otázky přesně formulované s předem určenou posloupností (Nešpor, 2018a, online). Pro nestandardizované rozhovory není charakteristická přesná formulace a stanovení pořadí otázek a v polostandardizovaných rozhovorech jsou otázky přesně formulované a je možnost klást doplňující otázky (Nešpor, 2018a, online). Pro tento výzkum byl zvolen standardizovaný rozhovor. Praktická část obsahuje také popis výsledků vlastního dotazníkového šetření o aktuálním stavu integrace cizinců. Dotazníkové šetření podle definice Nešpora (2018b, online) „*je jedna z technik terénního sběru informací, při které jsou potřebné informace od zkoumaných osob získány písemně, prostřednictvím tištěných otázek, obsažených v dotazníku.*“ Otázky v dotazníku mohou být uzavřené, ve kterých dotazovaný vybírá ze seznamu možností pouze jednu,

otevřené, které dávají možnost dotazovanému se vyjádřit svými slovy a polouzavřené, ve kterých je předem připraven seznam odpovědí s možností vyjádřit se vlastními slovy, pokud si dotazovaný nevybral možnost z tohoto seznamu (Nešpor, 2018b, online). K výzkumu byly vytvořeny dvě verze dotazníků, a to pro cizince a pro původní obyvatele žijící v Harrachově. Dotazníky byly připraveny v tištěné a elektronické podobě. Pro cizince byla vytvořena i anglická verze dotazníku. Online dotazování probíhalo přes Google Forms. Tištěné dotazníky byly dostupné na Městském úřadě v Harrachově a byly osobně distribuovány. Městský úřad dále pomohl s distribucí dotazníků tím, že poslal přes SMS zprávy několika obyvatelům Harrachova žádost o jejich vyplnění.

Na závěr, na základě syntézy zjištěných informací, jsou navrženy způsoby zlepšení začleňování cizinců ve městě Harrachov v rámci kulturní a jazykové oblasti.

3 Teoretická část práce

3.1 Migrace

Migrace je podle Yvony Kostecké, Davida Hány a Jiřího Hasmana (2017, s. 5) významný, komplexní, dynamický globální jev, který za posledních několik desetiletí výrazně vzrostl. Objevuje se více imigrantů, roste jejich národnostní a etnické složení a existuje více států, které jsou migrací zasaženi. Migrace není jev nahodilý, je ovlivněný několika faktory, a to technologickou úrovní pro dopravu a komunikaci, politickou situací (válečné konflikty, politický útlak, politické ideologie), ekonomickou situací státu, důsledky environmentálních změn a regionálními a globálními dohodami o volném obchodu.

Podle Zdeňka R. Nešpora (2017c, online) migrace (z lat. migratio = přestěhování) znamená „*prostorové přemísťování osob přes libovolné hranice (zpravidla administrativní), spojené se změnou místa bydliště na dobu kratší či delší, příp. natrvalo.*“ Definice Ministerstva vnitra ČR (2023e, online) doplňuje, že migrace je významným prvkem v procesu populačního vývoje a hraje důležitou roli ve společenských a kulturních změnách.

Lze vymezit několik forem migrace (Štica, 2014, s. 10-12):

- první z nich je ovlivněna **prostorovými aspekty**, které dělí migraci na vnitřní a mezinárodní. Vnitřní migrace je označení pro pohyb uvnitř státu, naopak mezinárodní migrace je pohyb mezi státy;
- další aspekt je **směr pohybu**. Emigrace je pohyb ze státu, imigrace zase pohyb do státu;
- dále můžeme migraci rozčlenit na základě **časového aspektu**, podle kterého může být migrace v rámci pobytu v přijímacím státě dlouhodobá (trvalá) či krátkodobá;
- migraci lze také rozdělit na migraci **regulérní (legální) a neregulérní (nelegální)**;
- posledním aspektem jsou **motivy** k migraci. První členění migrace podle druhu motivu je migrace dobrovolná, při které jedinci migrují na základě svobodné volby z ekonomických, osobních (zvyšování kvalifikace, studium) či rodinných důvodů. Druhé členění je migrace vynucená, ke které se pojí uprchlictví nebo vyhnání.

3.1.1 Rozdíl mezi cizincem, uprchlíkem a azylantem

Zákon o pobytu cizinců 326/1999 Sb. § 1 odst. 2 definuje **cizince** jako fyzickou osobu, která nedisponuje státním občanstvím ČR včetně občana Evropské unie (Zákon č. 326/1999 Sb. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky, § 1, online).

Cizince na území ČR lze rozdělit do několika skupin (Drbohlav a kol., 2010, s. 32-33):

- cizinec může být občan EU (zároveň Norsko, Švýcarsko, Island a Lichtenštejnsko) a jejich rodinní příslušníci s povolením či bez k přechodnému nebo trvalému pobytu;
- dále cizinec může být občan třetích zemí, který pobývá na území krátkodobě do 90 dnů s vízem i bez nebo s dlouhodobým vízem, s povolením k trvalému či dlouhodobému pobytu;
- cizinec může být žadatelem o mezinárodní ochranu (azyl) či již tento status mít.

Mezinárodní ochrana podle Simony Heriban Kalíkové a kol. (2020, různé stránkování, kap. 11.1, s. 1) označuje azyl a doplňkovou ochranu, která se uděluje migrantům ze třetích zemí, kteří přijeli na území ČR ze závažných důvodů a nemohou se vrátit zpět. Uděluje ho odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR. Heriban Kalíková a kol. (2020, různé stránkování, kap. 11.2, s. 3) vymezují azyl jako časově neomezené oprávnění k pobytu, zatímco doplňková ochrana je oprávnění k pobytu na jeden až tři roky. Pokud migrant nezíská azyl, je mu udělena doplňková ochrana.

Uprchlíka definují Kostecká, Hána a Hasman (2017, s. 8) jako migranta, který byl donucen opustit své území z diskriminačních důvodů nebo pronásledování za příslušnost k určité rase, národnosti, sociální skupině nebo za jejich politické názory a náboženská přesvědčení. Častá příčina pro opuštění země jsou válečné konflikty. Uprchlíci se po vstupu do hostitelské země stávají žadateli o azyl. Přidělení statusu azylanta záleží na pravidlech daného státu (Ministerstvo vnitra České republiky, 2023d, online).

Mezi dokumenty zabývající se ochranou uprchlíků, které uvádí Kristina Koldinská, Harald C. Scheu a Martin Štefko (2016, s. 21-22) patří Ženevská úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a Newyorský protokol z roku 1967. Ženevská úmluva je místně a časově omezena. Úmluva v čl. 1 sice obsahuje definici uprchlíka, ale ta je směřovaná na uprchlíky z Evropy začátkem 50. let minulého století. Tato omezení zrušil

Newyorský protokol, který má zásluhu na zevšeobecnění charakteru ochrany uprchlíků. Mezi další klíčové oblasti Úmluvy patří čl. 31, který říká, že je zakázáno stíhání uprchlíků za nelegální pobyt a nelegální překročení hranic a čl. 33, který zmiňuje zákaz vyhoštění a navrácení uprchlíka.

3.1.2 Azylová zařízení a povolení k pobytu cizinců v České republice

Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu (Zákon č. 325/1999 Sb. Zákon o azylu, § 79, § 80, online) uvádí tři typy azylových zařízení, které zřizuje Ministerstvo vnitra ČR. Po příchodu do ČR je cizinec ubytován v přijímacím středisku. Následuje přesun do pobytového střediska, ve kterém cizinec pobývá do doby, než se mu udělí mezinárodní ochrana. Pak se cizinec může přesunout do integračního azylového střediska, které je určené pro držitele mezinárodní ochrany, a ve kterém může pobývat maximálně 18 měsíců.

Harald Christian Scheu (2011, s. 157) uvádí, že pro pobyt cizinců v ČR existují dva typy víz. Krátkodobá víza jsou do 90 dnů a rozhodují o nich zastupitelské úřady. U dlouhodobých víz nad 90 dnů sdělují zastupitelské úřady k žádosti pouze své stanovisko, rozhodují o nich až inspektoráty cizinecké policie.

Občan EU a jeho rodinní příslušníci s úmyslem pobývat na území ČR déle než tři měsíce má právo si podat žádost o potvrzení o přechodném pobytu u odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR (Tomšej a kol., 2020, s. 13). Žádost k trvalému pobytu si smí podat po uplynutí doby pěti let nepřetržitého přechodného pobytu na území ČR (Tomšej a kol., 2020, s. 16).

Cizinci z třetích zemí dle Tomšeje (2020, s. 25) k zaměstnávání v ČR potřebují povolení k pobytu na území ČR a povolení k výkonu práce. Tato dvě povolení jsou zahrnuta v zaměstnanecké kartě. Tomšej (2020, s. 64) dále zmiňuje modrou kartu, která stejně jako zaměstnanecká karta v sobě zahrnuje povolení k pobytu i k zaměstnání. Mohou ji dostat cizinci, kteří pracují na pozicích s vysokou kvalifikací. Karta vnitropodnikově převedeného zaměstnance je typ povolení k dlouhodobému pobytu na území ČR s duálním charakterem, podle které může cizinec pobývat v ČR déle než tři měsíce a pracovat ve třech pozicích (manažer, specialista, zaměstnaný stážista) (Tomšej a kol., 2020, s. 79).

3.1.3 Migrační politika ČR

Drbohlav a kol. (2010, s. 69) tvrdí, že „na migrační politiku je možné pohlížet jako na soubor zákonů, nařízení a praktik týkajících se pohybu mezinárodních migrantů přes státní hranice a jejich pobytu na území cílové země.“

Migrační politika se podle Drbohlava a kol. (2010, s. 69) skládá z několika politik, jako je např. imigrační, emigrační, integrační, vízová politika či politika ochrany státních hranic. Největší podíl na migrační politice v České republice má hlavně Ministerstvo vnitra ČR a jeho odbor azylové a migrační politiky. Ostatní ministerstva, zejména Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Ministerstvo zahraničních věcí ČR a Ministerstvo průmyslu a obchodu, také hrají důležitou roli v migrační politice České republiky.

Přístup k migraci se ve státech různí, závisí to obzvlášť na ekonomické a politické stabilitě státu (Kostelecká, Hána, Hasman, 2017, s. 18).

Ministerstvo vnitra České republiky (2023f, online) sděluje, že v České republice od roku 2015 existuje Strategie migrační politiky, která obsahuje zásady migrační politiky, cíle na národní a unijní úrovni a nástroje k jejich dosažení. Zásady se týkají sedmi oblastí, které jsou uspořádány přednostně podle bezpečnostního aspektu migrace (Ministerstvo vnitra České republiky, 2023f, online):

- „*integrace cizinců;*
- *nelegální migrace a návratová politika;*
- *mezinárodní ochrana;*
- *vnější dimenze migrace (včetně rozvojových a humanitárních aspektů);*
- *volný pohyb osob v rámci EU a schengenského prostoru;*
- *legální migrace;*
- *provázanost se společnými politikami EU v oblasti migrace.“*

3.2 Integrace

Integrace je „*proces postupného začleňování (příslušníka) minoritní skupiny do majoritní/většinové společnosti a jejího každodenního života, do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva*“ (Heriban Kalíková a kol., 2020, různé stránkování, kap. 1.1, s. 1). Jedná se o proces, kterého se účastní migranti i místní obyvatelstvo, a který vede ke sjednocení do jedné společnosti (Drbohlav a kol., 2010, s. 91).

Na imigraci a následnou integraci nahlíží Kostecká, Hána a Hasman (2017, s. 30) dvěma pohledy. Z prvního pohledu, je integrace pozitivním jevem, má zásluhu na ekonomickém rozvoji, nových myšlenkách a dovednostech. Je to přirozený proces, ke kterému je potřeba spolupráce různých kulturních skupin. Podle druhého pohledu je imigrace a integrace jev negativní. Upozorňuje na možnou zvýšenou kriminalitu, polarizaci společnosti, rezidenční segregaci, prostorovou koncentraci problémů, zvýšené nebezpečí společenského vyčlenění nedostatečně integrované velké skupiny obyvatel a na nárůst xenofobie.

Jak píše Štica (2014, s. 74-75), integrace probíhá v několika dimenzích, které se navzájem ovlivňují. Strukturální dimenze obsahuje sociálně-ekonomickou a právně-politickou sféru, do kterých patří přístup na trh práce a ke vzdělání, ekonomická samostatnost, způsob bydlení a politická participace. Do interaktivní dimenze patří začlenění imigranta do primárních vazeb a sociálních sítí a dimenze identifikační zahrnuje subjektivní vnímání imigranta jako příslušníka přijímací společnosti. Poslední dimenze je dimenze kulturní, která představuje poznání a přizpůsobení místním hodnotám, normám a vzorcům chování, kde největší důraz je potřeba dbát hlavně na osvojení si jazyka hostitelské země.

3.2.1 Determinanty úspěšnosti integrace

Determinanty úspěšnosti integrace lze dělit na individuální a společenské (Kostecká, Hána, Hasman, 2017, s. 25).

Mezi **individuální** determinanty patří např. genotyp a pohlaví, rodinné prostředí nebo vliv lokality, ve které imigrant žije (Kostecká, Hána, Hasman, 2017, s. 25). V rámci individuálních faktorů lze ještě členit na faktory socioekonomické, sociokulturní a psychologické (Kostecká, Hána, Hasman, 2017, s. 32-37):

- k **socioekonomickým faktorům** můžeme přiřadit participaci na trhu práce, socioekonomický status imigrantů a vzdělávání. Na integraci mohou nepříznivě působit rozdíly fungování trhu práce mezi jejich původní a hostitelskou zemí, stav ekonomiky a v jakém cyklu se nachází. V dobách ekonomických recesí a krizí ztrácí imigranti zaměstnání více než majoritní společnost. Dále platí, že migranti z rozvinutějších zemí mají často větší šanci na úspěch v cílové zemi. Pro úspěšnou integraci do většinové společnosti hraje důležitou roli i vzdělání a pracovní

kvalifikace. Vzdělanější a kvalifikovanější imigranti mají velkou šanci na úspěšnou integraci;

- dalším typem jsou **sociokulturní faktory**. K těmto faktorům patří jazykové znalosti imigranta i jazyková vzdálenost rodného jazyka od jazyka hostitelské země. Velká vzdálenost pak může způsobovat problémy při učení se jazyka hostitelské společnosti. S tímto problémem je spojeno několik dalších komplikací, jako je nesnadné uplatnění na trhu práce, sociální přizpůsobení a navazující nelehká ekonomická situace, hrozba segregace nebo migrace do jiné země či zpět do země původu. Další vliv na integraci má nesoulad v hodnotách, normách a postojích mezi imigranty a hostitelskou společností a náboženství;
- poslední typ jsou **psychologické faktory**, do kterých se řadí psychologický dopad na člověka v důsledku nucené migrace.

Kostelecká, Hána a Hasman (2017, s. 25) tvrdí, že na **společenské determinanty** má vliv jak země původu, tak i země hostitelská. Zahrnují migrační a integrační politiku, imigrační tradice, vzdělávací systém, společenské a politické klima a stupně diskriminace a předsudků.

3.2.2 Aktéři integrace

- **Státní orgány**

Jak uvádí Jan Niessen (2000, s. 55-57), národní parlamenty disponující zákonodárnými pravomocemi mají možnost podpořit integraci navrhováním či schvalováním zákonů. Výkonné státní orgány mají na starost koordinaci součinnosti mezi státními institucemi a agenturami, úrovněmi státní správy a příslušnými aktéry, kde v oblasti imigrantů a menšin spolupracuje několik ministerstev. Národní parlamenty i výkonné státní orgány mohou také poskytovat příklad pomocí veřejných prohlášení o přínosu imigrantů a menšin pro společnost a pomocí veřejného odsuzování diskriminace. S decentralizací státní moci je spojeno částečné přemístování odpovědnosti v rámci integrace na regionální a místní samosprávu.

- **Lokální samospráva**

V rámci integrace hrají důležitou roli samosprávy a jejich vlastní iniciativa, jelikož orgány samospráv nemají povinnost danou zákonem, zasahovat do procesu integrace

(Heriban Kalíková a kol., 2020, různé stránkování, kap. 1.1, s. 3). Samosprávy jsou prvními příjemci migrantů, jsou si vědomy potřeb migrantů i většinové společnosti a mohou tak poskytovat zpětnou vazbu ústředním orgánům státní správy, zavádět konkrétní strategie a opatření (Heriban Kalíková a kol., 2020, různé stránkování, kap. 1.1, s. 3). Na úrovni samospráv se nejvíce projevují dopady buď úspěšné či neúspěšné integrace (Heriban Kalíková a kol., 2020, různé stránkování, kap. 1.1, s. 3). Pokud je integrace úspěšná, může to pro občany znamenat větší pocit bezpečí, sociální stabilitu, ekonomický růst, kulturní obohacení i větší důvěru vůči místním a státním institucím (Heriban Kalíková a kol., 2020, různé stránkování, kap. 1.4, s. 1). Pokud není úspěšná, může přinést rizika uzavřených komunit, nechtěných paralelních společenských struktur, nárůst xenofobie a rasismu, netoleranci, fragmentaci společnosti a vzájemnou agresi (Heriban Kalíková a kol., 2020, různé stránkování, kap. 1.4, s. 2). Ministerstvo vnitra České republiky (2023b, online) podává informace o možnosti samospráv žádat o dotaci na projekt obcí na podporu integrace cizinců. Vybrané projekty jsou potom financované dotacemi ze státního rozpočtu odborem azylové a migrační politiky.

- **Nevládní neziskové organizace a integrační centra**

Nevládní neziskové organizace, jak sděluje Ministerstvo vnitra České republiky (2023b, online), hrají důležitou roli při realizaci projektů samospráv a provozují tři integrační centra v ČR. Nevládní neziskové organizace získávají finanční prostředky např. ze státního rozpočtu či Evropských fondů.

Centra na podporu integrace cizinců (online) uvádí, že na podporu integrace cizinců do české společnosti od roku 2009 pomáhají integrační centra. Integrační centra se nacházejí ve všech 14 krajích ČR, z toho v 10 krajích jsou zřízena Správou uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. Centra v ostatních 4 krajích jsou provozována Magistrátem hlavního města Prahy, Krajským úřadem v Jihomoravském kraji, neziskovou organizací Poradnou pro integraci o.s. v Ústeckém kraji a Diecézní katolickou charitou Hradec Králové. Integrační centra nabízejí cizincům zdarma několik služeb, jako jsou jazykové kurzy, tlumočnické služby, právní a sociální poradenství, vzdělávací, kulturní a společenské akce. Sledují také situaci s cizinci a spolupracují s aktéry v oblasti integrace v regionu. Do roku 2015 byla Centra financována z Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí, do roku 2020 z azylového, migračního a integračního fondu a současně jsou financována z rozpočtu Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. Centra zajišťují také adaptačně-integrační kurzy pro cizince ze třetích zemí, které

jsou povinné od 1. 1. 2021. Tento kurz připraví cizince na život v české společnosti, seznámí je s jejich právy a povinnostmi a s českou kulturou. Po získání průkazu o povolení k pobytu je cizinec povinen podstoupit adaptačně-integrační kurz do jednoho roku.

- **Další nevládní aktéři**

Mezi další nevládní aktéry, které uvádí Niessen (2000, s. 59-64) patří také např. **politické strany**, které jednají v souladu s principy demokratické společnosti a mohou se podílet na obhajobě zájmů migrantů a menšin. Migranti a menšiny si sami mohou založit svou vlastní politickou stranu nebo být členem již existující politické strany. Aktérem v oblasti integrace je také **soukromý sektor**, který může migranty a příslušníky menšin zaměstnat, a tak vnést do pracovního prostředí firmy pružnost a inovativní myšlení. **Odbory** se mohou podílet na vytváření a podpoře opatření, která jsou orientována na boj proti rasovému obtěžování a diskriminaci, na prosazování rovnoprávného zacházení v personálních otázkách, podílejí se také na organizaci kurzů a interkulturních školení pro své členy z majoritní společnosti a mohou pojmout i za své členy příslušníky menšin a migranty. **Círky a jiná náboženská společenství** se často zapojují do integrace ve formě dobrovolnictví, nabízejí odbornou sociální asistenci. Mezi aktéry integrace patří i **umělci a intelektuálové**, kteří často rozšiřují své názory a postoje týkající se porušování lidských práv, rasismu a podpory imigrantů a menšin. **Tělovýchova a sport** kromě zábavy může být označen i jako společenský jev, který pomáhá ke společenskému začleňování, pomáhá porozumění a oceňování kulturních odlišností a předcházet předsudkům.

3.2.3 Integrační politika ČR

Heriban Kalíková a kol. (2020, různé stránkování, kap. 1.1, s. 1, kap. 1.3, s. 1) informují, že podporou procesu integrace se zabývá integrační politika, která se vyznačuje na vertikální úrovni spolupůsobením lokální, regionální, národní a mezinárodní úrovně. Podílí se na ní lokální samosprávy, státní správa, národní vlády, neziskový sektor, občanské společnosti a akademické obce. Na horizontální úrovni integrační politika zasahuje do dalších politik (do politiky zaměstnanosti a trhu práce, sociální soudržnosti, veřejného zdraví, vzdělávání, regionálního rozvoje, národní bezpečnosti, ochrany lidských práv a rovných příležitostí).

Integrace úzce souvisí s několika právními předpisy, jako je například zákon o pobytu cizinců, zákon o azylu, zákon o státním občanství České republiky a zákon o zaměstnanosti (Heriban Kalíková a kol., 2020, různé stránkování, kap. 1.1, s. 1).

Česká integrační politika je dle Scheua (2011, s. 267-268) založena na dokumentech Aktualizované Koncepce integrace cizinců 2016 – ve vzájemném respektu a Státním integračním programem. Tyto dokumenty definují proces integrace, subjekty integrace, cílový stav a vymezují úkoly k integraci pro relevantní aktéry. Vládě je každý rok Ministerstvem vnitra ČR předkládána Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území ČR, která hodnotí realizaci integrační politiky za předchozí rok, a Postup při realizaci koncepce, ve kterém jsou určeny kroky na další rok (Cizinci v České republice, online).

Koncepce integrace cizinců dle Cizinci v České republice (online) vychází ze Zásad koncepce integrace cizinců na území ČR z roku 1999 a byla již třikrát aktualizována a to v roce 2006, 2011 a 2016. Svou pozornost obrací hlavně na občany třetích zemí, kteří se zdržují legálně na území ČR a majoritní společnost.

Ministerstvo vnitra České republiky (2023c, online) vymezuje státní integrační program, který se orientuje na osoby s udělenou mezinárodní ochranou, poskytuje jim integrační služby a snaží se jim zlehčit jejich začátek integračního procesu. Integrační služby zajišťuje Generální poskytovatel integračních služeb ve spolupráci s ministerstvy, obcemi, nestátními neziskovými organizacemi, církvemi, dobrovolníky nebo se zaměstnavateli. Od roku 2017 poskytuje tyto služby Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. Osoby s udělenou mezinárodní ochranou mohou dočasně využít ubytování v integračních azylových střediskách, které je zpoplatněno. Pro držitele mezinárodní ochrany je také vytvořen individuální integrační plán, který je průběžně aktualizován. Integrační služby jsou namířeny hlavně na pět oblastí, mezi které patří bydlení, zaměstnání, vzdělávání, sociální a zdravotní oblasti a jsou poskytovány po dobu maximálně 12 měsíců od zpracování individuálního integračního plánu.

3.2.4 Historie integrace v Česku

V roce 1991 byly přijaty základní principy k integraci uprchlíků zahrnující integraci českých krajanů z Ukrajiny, Běloruska a Kazachstánu (Drbohlav a kol., 2010, s. 72). V roce 1994 byl zaveden Státní asistenční program pro integraci, který nabízel uprchlíkům nájemní bydlení a později sociální a pracovní poradenství a bezplatné kurzy českého

jazyka (Drbohlav a kol., 2010, s. 74). Drbohlav a kol. (2010, s. 76-77) sdělují, že Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky z roku 1999 byl prvním uceleným vládním dokumentem pro integraci. Na základě tohoto dokumentu v roce 2000 vznikla podrobnější Koncepce integrace cizinců na území ČR, která rozdělovala mezi ministerstva kompetence a odpovědnosti k přípravě projektů na integraci migrantů. Ministerstva si vytvořila vlastní plány integrační politiky. Byly podporovány projekty s cílem zvyšovat informovanost migrantů a českých občanů, sociální a právní poradenství pro migranty, rozvoj jazykových znalostí a prevence netolerance, rasismu a diskriminace. V roce 2001 se jako úspěšný cíl integrační politiky stalo vytvoření poradních orgánů pro otázky integrace cizinců při každém okresním úřadě, avšak zanikly v roce 2002 v důsledku zrušení okresních úřadů. Drbohlav a kol. (2010, s. 83-84) uvádí, že v roce 2004 se odpovědnost za koordinaci integrační politiky přesunula z Ministerstva vnitra ČR na Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. V roce 2006 byla vydána Aktualizovaná Koncepce integrace. Měla čtyři oblasti, na které soustředila svou pozornost: znalost českého jazyka, ekonomická soběstačnost migrantů, orientace migrantů ve společnosti a vztahy migrantů s příslušníky majoritní společnosti. Od roku 2009 je podmínkou k trvalému pobytu zavedena povinná certifikovaná jazyková zkouška z českého jazyka. V roce 2008 převzalo zpět odpovědnost za koordinaci integrační politiky Ministerstvo vnitra ČR, které určilo nejvýznamnější cíl prevenci před vytvářením uzavřených komunit a sociální exkluzi.

3.3 Kulturní integrace

Podle Niessena (2000, s. 77-78) „*kultura posiluje propojení lidí s místem jejich bydlení a vytváří kolektivní i individuální identitu vázanou na bydliště zúčastněných*“, a proto je důležité, aby se imigranti účastnili kulturních událostí a tím zlepšili i interkulturní soužití.

Při imigraci do jiné země podle Jitky Dvořákové, Vojtěšky Hervertové, Jany Horské, Heleny Mourečkové a kol. (2007, s. 46) si jedinci prochází psychosociálním procesem, který může způsobit trvalé následky na jejich identitě. Přichází do styku s novou kulturou, jazykem a celkově odlišným prostředím, prochází si tzv. kulturním šokem.

3.3.1 Kultura

Jelena Petrucijová a Jaromír Feber (2005, s. 6-9) ukazují na to, že pojem kultura se obtížně definuje. Je to velice obsáhlý pojem a tak existuje více než 250 vymezení kultury, které kulturu chápou odlišně. Společné pro všechny koncepce je, že kultura se týká člověka. Její původ znamená obdělávání půdy, což označuje změnu v přírodním prostředí způsobenou činností člověka. Kultura je tedy výtvor lidské činnosti, člověk je jejím produktem a kulturu považuje za prostředek socializace a zdokonalování. K integraci člověka do společnosti je potřeba osvojit si podmínky k tomuto životu ve společnosti, jelikož kultura není vrozená. Hana Horáková (2012, s. 89-90) doplňuje, že kultura je také sdílená. Jedinec se kontaktem s lidmi pocházejících ze stejné kultury této kultuře učí. Toto učení může probíhat neformální cestou pobídkami, radami, instrukcemi či napodobováním nebo formální cestou, která je institucionalizována. To do jaké míry a jakým způsobem si jedinec kulturu osvojí, je individuální záležitost, přičemž obsah kultury je společný. S tímto souvisí proces **enkulturace**, kterým si jedinec během svého života osvojuje kulturu určité společnosti a který se kryje s procesem socializace (Nešpor, 2017b, online). V souvislosti je i pojem **endokulturace**, který znamená přenášení kulturních prvků ze starší generace na mladší (Petrucijová, Feber, 2005, s. 8-9). Další důležitou vlastností kultury je dle Horákové (2012, s. 90-92) její dynamičnost a adaptivnost na změnu, která vznikla buď uvnitř kultury, nebo z vnějšího prostředí, kterou může zapříčinit setkání s jinou kulturou či transformace prostředí. Kultura také zajišťuje, že lidé k předávání informací používají symbolické systémy a z nich je pak nejdůležitější jazyk. Její vnitřní složky jsou propojeny a tudíž pokud dojde ke změně jedné, ovlivní to složky další. Kultura má i racionální aspekt, který říká, že všechny její prvky jsou logické, jelikož mají nějaký účel, smysl či funkci.

Na význam kultury nahlíží Horáková (2012, s. 65) ze dvou pohledů. První pohled se nazývá axiologický (hodnotící) a souvisí s uměním, které je vytvořeno intelektuální elitou. Druhý pohled se nazývá antropologický, ve kterém jsou všechny kultury sobě rovné a kultura je pojímána jako způsob života typický pro určitou skupinu jedinců.

Kultura je složena z několika vrstev od povrchových (symboly a rituály) po hlubší (hodnoty) (Moree, 2015, s. 54). Jan Průcha (2010, s. 33-34) označuje tu vrstvu, která se týká příslušnosti k určitému národu, a je sdílená s ostatními příslušníky tohoto národa, za národní kulturu. Národní kultury se řídí hodnotami, které regulují lidské chování.

3.3.2 Akulturace

V současnosti je pro svět charakteristická multikulturalita, ve které existuje více kultur současně (Průcha, 2010, s. 32). S tím souvisí pojem **akulturace**, který Nešpor (2017a, online) vymezuje jako „*proces sociálních a kulturních změn, které vznikají v důsledku kontaktu různých kultur.*“ Při přijímání cizí kultury je důležité ovládat empatii, díky které se lze vcítit do situace druhého, dále otevřenost, toleranci, respekt a důvěru v sebe sama a v druhé, která je spojena s pocitem bezpečí (Petrucciiová, Feber, 2005, s. 44-46). V rámci akulturačního procesu existují čtyři způsoby, jakými jedinec přejímá, či nepřejímá kulturní prvky druhé kultury (Dvořáková, Hervertová, Horská, Mourečková a kol., 2007, s. 46-47):

- **asimilace** je proces, kdy jedinec či skupina akceptovali prvky druhé kultury a prvky své kultury ztratily;
- **separace** je opakem asimilace. Imigranti uznávají svou původní kulturu a odmítají novou;
- **marginalizace**, je proces, kdy imigrant odmítá svou původní i novou kulturu. Většinou tento stav vzniká následkem traumatických poruch, duševních onemocnění nebo následkem různých forem závislosti;
- **integrace** je nejúspěšnější možnost akulturace. Jedná se o přijetí nové kultury a zároveň zachování své vlastní.

Tento proces volby podle Dvořákové, Hervertové, Horské, Mourečkové a kol. (2007, s. 46-48) z uvedených možností trvá tři až šest let a nevztahuje se pouze na imigranty, ale i na ty, kteří dlouhodobě žijí či pracují v zahraničí. Proces volby má čtyři fáze, přičemž prvníma dvěma fázemi mohou procházet i turisté. První fáze „očekávání a překvapení“ je spojena s dobrým pocitem v nové zemi, obyvatelé jsou přátelští, imigrantovi se otevírá několikero příležitostí a rychle se učí jazyku hostitelské společnosti. Tento dobrý pocit později zmizí a imigrant se dostává do druhé fáze „deziluze, zloby a vzteku“. V následující fázi „smíření, obnovy a vytrvalosti“ se imigrant smiřuje s problémy a v poslední fázi se jedná o „projekci sebe sama do nové kultury a ocenění jejích prvků“. Uprchlíkům začíná první fáze až po udělení statusu uprchlíka, do té doby si procházejí fází násilí, kterou procházeli ve své původní zemi a po příchodu do hostitelské země prochází nejistou fází řízení o udělení mezinárodní ochrany.

Procesem akulturace si zároveň prochází většinová společnost. Tam probíhají naopak tyto situace (Moree, 2015, s. 167-168):

- **multikulturalismus** označuje majoritu, která si zachovává svou identitu a zároveň vyhledává vztahy s odlišnými jedinci;
- **tavící kotel** znamená ztrátu identity majority ale zároveň existenci vztahů s jinými;
- **segregace** je proces, kdy si majorita udržuje svou identitu, ale nenavazuje vztahy s odlišnými jedinci;
- **vyločení** znamená ztrátu identity majority i málo kontaktu s těmi, kteří jsou odlišní.

3.3.3 Multikulturalismus, multukulturalita a multikulturní výchova

Průcha (2011, s. 148-150) označuje multikulturalismus jako teorii, ideologii, která vychází z názorů a axiomů o rovnocennosti kultur a rasových a etnických společenství. Tato koncepce se v ČR objevila po roce 1989. Ideje multikulturalismu se rozšířily i do sféry politiky i do sféry vzdělání. Na idejích multikulturalismu je potom založena multikulturní výchova. Je potřeba rozlišovat od pojmu multikulturalismus pojem multikulturalita, která znamená reálný stav světa, ve kterém je přítomno více různých kultur a etnických a náboženských skupin.

Moree (2015, s. 176-177) uvádí, že multikulturní výchova je zahrnuta do školních kurikul od roku 2004 a může vycházet ze dvou přístupů. Kulturně standardní přístup pojednává o etnických skupinách, zatímco transkulturní přístup se týká interkulturního soužití, do kterého patří témata kultury, konfliktu, identity, komunikace a diskriminace. Moree (2015, s. 179-184) dodává, že přístup pedagoga k multikulturní výchově je hlavně ovlivněn osobní životní zkušeností. Existují dva koncepty, které pedagog může uplatnit. Objektivistická pedagogika se zaměřuje na sdělení objektivní sumy vědomostí. Progresivní pedagogika se pro potřeby multikulturní výchovy hodí více, protože se zaměřuje na reflexi růstu, kultivaci jednotlivce a reflexi životních zkušeností. Přístup pedagoga je velice důležitý, jelikož může buď podporovat reflexi a kritické myšlení nebo stupňovat již přítomné stereotypy. V rámci multikulturní výchovy se lze setkat i s pojmem inkluze, jehož cílem je, aby všechny děti měly rovné šance na vzdělávání (Heriban Kalíková a kol. 2020, různé stránkování, kap. 7.2, s. 3). Moree (2015, s. 181-182) doplňuje, že v tomto případě se jedná o děti, které se odchylojí od toho, co ostatní považují za normu. Tyto děti potřebují při jejich vzdělávání speciální pomůcky či pomoc a porozumění od okolí. Mohou se buď vzdělávat v běžných školách, nebo v menších skupinách, kde by se jim dostalo individuálního přístupu.

3.4 Jazyková integrace

Dokázat ovládat jazyk většinové společnosti je dle Ministerstva vnitra České republiky (2023b, online) při integraci cizinců velice důležité. Znalost jazyka dokáže pomoci nejen při komunikaci s většinovou společností, ale i při vzdělávání a k uplatnění na trhu práce. Svatava Škodová a Jitka Cvejnová (2017, s. 16-17) podotýkají, že jazyková integrace je tudíž klíčová k začlenění imigranta do dalších oblastí života, do které patří i oblast kulturní. Avšak může platit, že migrant, který si už jazyk většinové společnosti osvojil, nemusí být do majority integrován a naopak migrant, který jazyk ještě neovládá, může být integrován.

3.4.1 Jazyk, řeč a komunikace

Niessen (2000, s. 16) uvádí, že jazyky jsou „*nositeli národních, regionálních a místních kultur, které jsou výrazem národních, regionálních a místních identit*“.

Jazyk definují Petrucijová a Feber (2005, s. 20-25) jako systém znaků a prostředek komunikace a myšlení. Používáním jazyka ke komunikaci se člověk liší od zvířat. **Řeč** je potom schopnost poskytovat informace prostřednictvím jazyka. **Komunikace** je proces, ve kterém dochází ke sdělování a přijímání informací. Rozděluje se na verbální a neverbální. Verbální komunikace se uskutečňuje pomocí řeči, neverbální pomocí gest, mimiky, pohybů či intonace. Komunikace je účinná pouze tehdy, je-li význam informací pochopen mezi všemi komunikačními subjekty.

Jiří Nekvapil, Marián Sloboda a Peter Wagner (2009, s. 48) sdělují, že v současné době se často vyskytuje asymetrická komunikace, kdy spolu komunikují lidé ovládající rozdílné jazyky. Jedna strana se musí přizpůsobit, čímž se dostává do nevýhodné pozice. Tato asymetrie komunikace může být zdrojem pro jazykovou diskriminaci, pokud není brán ohled na jedince, který se přizpůsobuje.

3.4.2 Bariéry porozumění

Jelikož každý člověk má jinou minulost, kulturu, tradice a zkušenosti, může docházet při komunikaci k bariérám porozumění (Šišková, 2001, s. 13-16):

- **hodnoty** vymezují kritéria, dle kterých žijeme. Utvářejí se již od dětství v průběhu socializace, a proto charakter hodnot záleží na okolí, ve kterém se jedinec pohybuje (kultura, tradice, náboženství, ale i názory našich blízkých a společnosti);

- **percepce** (vnímání) je o vidění jakékoliv situace, zážitku či jakékoliv věci z jiných úhlů pohledu. A protože je vnímání ovlivněno zkušenostmi, dostupnými informacemi a hodnotami, může se stát, že jedinec odsoudí pohled jedince druhého;
- **předpojatosti a předsudky** se opírají o hodnoty, zkušenosti a informace, které ovlivňují mínění jedince o ostatních. Při sdílení předsudků a předpokladů ve větším okruhu lidí vznikají stereotypy. Generalizace (zobecnění) umožňuje sice rychlý náhled na svět, ale škodí, pokud je směřována na hodnocení jedince na základě jednoho rysu;
- **komunikační styl** má každý jedinec odlišný. Na každý individuální komunikační styl působí kultura a tradice skupiny obyvatel, do které jedinec patří. Při komunikaci hraje největší roli neverbální komunikace a tón hlasu, a proto je důležité dbát na i na tuto součást komunikace.

K úspěšné interkulturní komunikaci dle Petrucijové a Febera (2005, s. 37-38) je tudíž zapotřebí integrace. V případě jazykové integrace by měl být za společný jazyk považován jazyk dominující kultury. Společný jazyk pomáhá procesu sociální inkluze a předchází diskriminaci nebo sociální exkluzi, jejímž následkem může dojít k uzavřenosti komunity, ghettoizaci či marginalizaci.

3.4.3 Motivace migrantů k osvojení si jazyka

Škodová a Cvejnová (2017, s. 29-30) sdělují, že k jazykové integraci migrantů je důležitá motivace k osvojení si jazyka většinové společnosti. V České republice existuje celkem nízká motivace k osvojení si českého jazyka kvůli časovým důvodům, cenové nedostupnosti jazykových kurzů, horší kvalitě bezplatných jazykových kurzů, obtížnosti jazyka či si cizinci často vystačí pouze s angličtinou.

Motivace může být buď vnější, nebo vnitřní (Škodová, Cvejnová, 2017, s. 31). **Vnitřní motivace** je přímo spojená s jazykovým vyučováním, a pokud nebyla přítomna před začátkem jazykové výuky, tvoří se v jejím průběhu (Škodová, Cvejnová, 2017, s. 38).

Škodová a Cvejnová (2017, s. 32-33) uvádí, že jeden z nejdůležitějších faktorů **vnější motivace** je vnější očekávání. Migranti mají v České republice povinnosti dané státem, které ústí z jazykové politiky ČR. Pokud chce migrant získat české státní občanství, musí složit jazykovou zkoušku a test z reálií. Podobně je tomu tak i se získáním trvalého pobytu v ČR, kdy migrant musí podstoupit také zkoušku z českého jazyka. Stát se snaží motivovat migranty i financováním krátkodobých bezplatných jazykových kurzů a

poskytováním bezplatných služeb komunitních tlumočnicků. Nevýhodou bezplatných jazykových kurzů je jejich časové omezení, které nestačí, aby si migranti dostatečně osvojili český jazyk. V těchto kurzech také není možné, aby vyučující uzpůsobil vyučování podle individuálních potřeb migranta. Kurzy jsou vhodné k získání vnitřní motivace k pokračování dalšímu vzdělávání se českému jazyku. Tyto požadavky k osvojení si českého jazyka se týkají pouze cizinců ze třetích zemí.

Podle Škodové a Cvejnové (2017, s. 34-35) se jazykové zkoušky stávají spíše jednou z povinností k získání trvalého pobytu či státního občanství a po úspěšném složení zkoušky se již dále českému jazyku cizinci nevzdělávají. Proto nejsou jazykové zkoušky podle Rady Evropy ideální motivační faktor k jazykové integraci.

Další faktor vnější motivace, který uvádí Škodová a Cvejnová (2017, s. 35-36) je potřeba profesního růstu. Migranti se mohou vzdělávat buď za účelem získání zaměstnání, nebo přímo na pracovišti, které je pro ně výhodnější a zajímavější, jelikož se odehrává u přímo definované skupiny cizinců a na konkrétním pracovišti.

Jako další důležitý faktor vnější motivace je považována potřeba společenských kontaktů s majoritní společností (Škodová, Cvejnová, 2017, s. 37).

3.4.4 Interkulturní pracovníci a komunitní tlumočníci

Podle Heriban Kalíková a kol. (2020, různé stránkování, kap. 6.2, s. 1) ke komunikaci mezi migranty, většinovou společností a institucemi napomáhají interkulturní pracovníci a komunitní tlumočníci. Komunitní tlumočnick působí na každodenní bázi při komunikačních problémech vyžadující překlad. Interkulturní pracovník disponuje dovednostmi komunitního tlumočnicka a širší působností a vzděláním než komunitní tlumočnick. Často tuto funkci vykonávají již integrovaní migranti. Škodová a Cvejnová (2017, s. 33-34) doplňují, že po příchodu do ČR jsou komunitní tlumočníci pro migranty velmi užiteční, avšak to u migrantů může vyvolat určitou závislost na jejich pomoci. Někteří komunitní tlumočníci toho mohou zneužívat.

3.4.5 Jazyková politika vůči cizincům

Každý stát má vytvořenou vzdělávací jazykovou politiku, která stanovuje pro svou populaci povinnost vzdělávání cizím jazykům do školního vzdělávání ke zlepšení interkulturní komunikace (Průcha, 2010, s. 107).

Škodová a Cvejnová, (2017, s. 10) uvádí, že jazyková politika vůči cizincům v České republice je vymezena v usneseních vlády ke Koncepci integrace cizinců. Tato vládní usnesení se každý rok aktualizují a kladou důraz na znalost češtiny cizinců v rámci integrační politiky ČR. Jazykové zkoušky z českého jazyka jsou pro cizince povinné. Povinnost konání zkoušky z českého jazyka k získání trvalého pobytu je obsažena v zákoně č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců. Cizinci potřebují mít znalosti z českého jazyka minimálně na úrovni A1 k úspěšnému zvládnutí zkoušky. Povinnost jazykové zkoušky z českého jazyka k získání českého občanství je zakotveno v zákoně č. 186/2013 Sb., o státním občanství a o změně některých zákonů. Na tuto zkoušku je potřeba mít znalosti z českého jazyka na úrovni B1. V podzákoných předpisech (vládním nařízením č. 31/2016 Sb., o prokazování znalosti českého jazyka pro účely získání povolení k trvalému pobytu, ve vyhlášce MŠMT č. 433/2013 Sb., o prokazování znalosti českého jazyka a českých reálií pro účely udělování státního občanství České republiky) se definují způsoby uskutečnění zkoušek a úrovně znalosti českého jazyka.

V rámci jazykové politiky Evropské unie vůči cizincům je podle Škodové a Cvejnové (2017, s. 11) jazyková politika hlavně svěřena do rukou členských států. Tato oblast je řešena pouze ve směrnici Rady 2003/109/ES, o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty v čl. 15 odst. 3 a v závěrech Rady o strategickém rámci evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy (2009/C 119/02).

Naopak jazyková politika Rady Evropy tuto oblast řeší v několika úmluvách, rezolucích a doporučeních, které vydala (Škodová, Cvejnová, 2017, s. 11). Škodová a Cvejnová (2017, s. 48-49) sdělují, že Rada Evropy vytvořila Společný evropský referenční rámec k posuzování úrovně znalosti jazyka, který uveřejnila v roce 2001 ve Štrasburku. Znalosti cizího jazyka rozděluje na úroveň A1, A2, B1, B2, C1 a C2 a na přechodné úrovně A2+, B1+ a B2+.

3.5 Vzdělávání dětí s odlišným mateřským jazykem v ČR

Podle Průchy (2010, s. 171) „*kultura utváří vzdělávání a výchovu. Každý jev v oblasti vzdělávání a výchovy může být identifikován jako součást určité kultury. Faktory národního charakteru ovlivňují výběr vzdělávacích obsahů, organizaci výuky, komunikaci mezi subjekty zúčastněnými ve vzdělávacích procesech aj.*“

V rámci předškolního vzdělávání v České republice dle Heriban Kalíková a kol. (2020, různé stránkování, kap. 7.1, s. 2) pomáhá dětem s odlišným mateřským jazykem při výuce dvojjazyčný asistent pedagoga, který ovládá jazyk většinové společnosti i dítěte s odlišným mateřským jazykem. Výuku českého jazyka organizuje mateřská škola nebo základní škola sama jako výuku cizího jazyka.

Heriban Kalíková a kol. (2020, různé stránkování, kap. 7.2, s. 3) uvádí, že po nastoupení dítěte s odlišným mateřským jazykem na základní školu mu v prvních týdnech pomáhá adaptační koordinátor, který má za úkol ho seznámit s prostředím a případně mu pomoci zajistit jazykový kurz a následnou jazykovou podporu. Další zdroj, který by mohl pomoci k integraci žáků s odlišným mateřským jazykem je využití místních knihoven či domů dětí a mládeže.

Heriban Kalíková a kol. (2020, různé stránkování, kap. 7.3, s. 3) informují, že přijímací zkoušky i maturitní zkoušku komplikuje žákům s odlišným mateřským jazykem právě jejich nedostatečná znalost českého jazyka. V prvním kole přijímacích zkoušek jim může pomoci vyšetření a doporučení školských poradenských zařízení, díky kterému mají na přijímací zkoušku více času a možnost použít slovník. Prominutí přijímací zkoušky lze pouze z českého jazyka, a to za podmínky absolvování pohovoru. Při uznávání zahraničního vzdělání uchazeči podloží dvě poslední vysvědčení jako důkaz o ukončeném devítiletém základním vzdělání. Jak oznamuje Heriban Kalíková a kol. (2020, různé stránkování, kap. 7.5, s. 3) se jinak rozhodovacím procesem (nostrifikací) zjišťuje, zda-li je obsah a rozsah vzdělání získaného v zahraničí srovnatelný se vzděláním v České republice. Pokud se odlišuje, musí žák s odlišným mateřským jazykem podstoupit nostrifikační zkoušku.

3.6 Problémy související s integrací cizinců

Dvořáková, Hervertová, Horská, Mourečková a kol. (2007, s. 304) zmiňují, že pro Českou republiku od roku 1945 do roku 1990 byla převážně charakteristická etnická homogenita, která byla následkem vyhnání/odsunu sudetských Němců, zahynutí části židovské a romské populace a asimilace nově příchozích slovenských Romů. Po roce 1989 začala Česká republika získávat pluralitní charakter a to z důvodu otevření hranic a následného zvýšení počtu cizinců. Kvůli zvyšujícímu se počtu cizinců se v České republice objevuje čím dál více problémů s přítomností cizinců, jako jsou např. projevy xenofobie, rasismu a diskriminace.

3.6.1 Procesy vyloučení

Vyloučení je proces, který vzniká postupně z malých nedorozumění a šarvátek (Moree, 2015, s. 148).

Moree (2015, s. 153) také uvádí, že vyloučení probíhá v posloupnosti dějů. Základem pro vyloučení je frustrace a přítomnost potenciální oběti ve skupině. První fáze je odsouvání jedince, na které může navazovat diskriminace a následně fyzické napadení či v extrémních případech likvidace.

Pro skupinu, v níž se vyloučení odehrává, je charakteristické několik rolí (Moree, 2015, s. 148-152):

- **role oběti** se od ostatních v nějaké věci liší, může to být v krátkodobém i dlouhodobém časovém horizontu. K nejčastějším důvodům vyloučení však patří etnický původ a barva pleti. Pro oběť jsou charakteristické způsoby chování, jako je pasivita, nepřebírání iniciativy, nemá vlastní názor či nízké sebevědomí. K vylepšení situace se oběti doporučuje najít si ve skupině spojence a kamarády;
- **útočník** hledá oběť, snaží se nad ní využít svou moc a zvýšit si tak důležitost v rámci své skupiny. Útočníkem se jedinec stává často z důvodu závidění ostatním či oběti nebo se v minulosti obětí už stal. Jedná se o člověka, který prožívá nejistotu, vnímá hodně ohrožení a uvažuje v polárních kategoriích;
- **pomocník** může změnit dynamiku ohledně vyloučení, může pomoci, stát se přítelem;
- **vedení** má také možnost procesy vyloučení ovlivnit, ať už pozitivně nebo negativně. Vedení by mělo být co nejsilnější, aby mohlo dávat členům skupiny orientaci a směr a tím zabránit vyloučení.

Podle Moore (2015, s. 153) po odstranění oběti prožívá skupina pocit úspěchu a sounáležitost. Tento proces vyloučení ale většinou nekončí, jelikož jeho důvodem byla frustrace, která ve skupině nadále může přetrvávat.

3.6.2 Etnocentrismus

Petrucijová a Feber (2005, s. 15-16) vymezuje **etnocentrismus** jako tendenci považovat za správné a pravdivé pouze hodnoty, normy a ideje z vlastní sociální skupiny. Výsledkem etnocentrismu mohou být konflikty, diskriminace a netolerantnost vůči cizím kulturám (stereotypy, předsudky, fobie, rasově motivované konflikty aj.).

Opakem etnocentrismu je **kulturní relativismus**, který lze podle Průchy (2011, s. 35) definovat jako „*teoreticko-metodologický přístup ke studiu kulturních jevů předpokládající, že jednotlivé kultury představují jedinečné a neopakovatelné sociokulturní systémy, které je možno popsat a pochopit pouze v kontextu jejich vlastních hodnot, norem a idejí.*“

3.6.3 Xenofobie

Xenofobii definují Dvořáková, Hervertová, Horská, Mourečková a kol. (2007, s. 301) jako strach, nedůvěru i nenávisť ke všemu, co je pro jedince neznámé. Občas se pojem rasismus a xenofobie pokládají za synonyma, někdy se považuje xenofobie jako předchůdce rasismu.

3.6.4 Rasismus

Průcha (2011, s. 38) vymezuje rasy jako „*velké skupiny lidí s charakteristickými tělesnými znaky, které jsou dědičné, vytvořily se vlivem přírodního prostředí a vznikly původně v určitých geografických teritoriích: europoidní plemeno v Evropě a na Blízkém východě, negroidní plemeno v Africe, mongoloidní plemeno v Asii.*“

Rasismus podle Nešpora (2017d, online) je založen na předsudku a označuje „*nepřátelský postoj vůči příslušníkům jiné rasy nebo etnika lidově považovaného za rasu, který může nabýt fanatických podob a může přerůst v ideologii i v systematický teror.*“

Aby se jednalo o rasovou diskriminaci, při které jsou omezována práva určité rasy, musí dojít k jednání či činům, které poškozují příslušníky jiné rasové či etnické skupiny (Průcha, 2011, s. 39).

3.6.5 Diskriminace

Zákaz diskriminace se poprvé objevil v Chartě organizace spojených národů z roku 1945 a Všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948, ve kterých mezinárodní společenství vymezilo okruh práv, která se vztahují na každého (Scheu, 2011, s. 36). Problematika diskriminace se také vyskytuje v několika mezinárodních smlouvách, evropských směrnicích, v Listině základních práv a svobod a v českém antidiskriminačním zákoně (Tomšej a kol., 2020, s. 3).

Ombudsman - Veřejný ochránce práv (2023, online) uvádí, že „*diskriminací se obecně rozumí odlišné zacházení ve srovnatelných situacích bez rozumného odůvodnění.*“

Tomšej a kol. (2020, s. 3-6) doplňují, že k tomu, aby se odlišné zacházení mohlo považovat za diskriminaci, je potřeba splnit několik znaků. První ze znaků je **diskriminační důvod** (např. rasa, etnický původ a státní příslušnost). **Znevýhodnění** nastává jako následek výskytu diskriminačního důvodu, které může mít formu majetkové či nemajetkové újmy. Při rozpoznávání, zda se jedná o diskriminaci, se musí brát zřetel i na zásadu rovného zacházení, podle níž by se subjekt, se kterým je objekt porovnáván měl nacházet ve srovnatelné situaci, tzv. **vhodný komparátor**. Poslední znak je **absence ospravedlnění**. V některých situacích lze považovat odlišné zacházení za ospravedlnitelné, pokud jde o opatření přiměřené a daná osoba sleduje legitimní cíl.

Mezi faktory ovlivňující míru diskriminace podle Kostelecké, Hány a Hasmana (2017, s. 32) patří prostorová vzdálenost mezi cílovou a zemí původu, na kterou navazuje kulturní vzdálenost. Mezi tyto faktory se také může zařadit multikulturalismus, pro který není charakteristická snaha o integraci cizinců, ale ponechání jejich vlastní kultury.

Scheu (2011, s. 51-52) uvádí, že Směrnice Rady 2000/42/ES ze dne 29. 6. 2000 (tzv. směrnice proti rasismu) obsahuje čtyři zákazy diskriminace (přímá a nepřímá diskriminace, obtěžování a navádění k diskriminaci) a dále vymezuje jejich význam. V čl. 2 odst. 2 je definovaná **přímá diskriminace**, která zahrnuje situace, ve kterých je s určitou osobou zacházeno méně příznivým způsobem než s druhou na základě rasy nebo etnického původu za srovnatelných okolností. Ve stejném článku je vymezen pojem **nepřímé diskriminace**. Za nepřímou diskriminaci se považují případy, ve kterých je s konkrétní osobou zacházeno hůře než s druhou z důvodu rasy nebo etnického původu na základě navenek neutrálního předpisu. V čl. 3 je vymezen pojem **obtěžování** jako nežádoucí chování na základě rasy nebo etnického původu, jehož cílem či následkem je narušení důstojnosti jedince a vytvoření zastrašující, nepřátelské, zahanbující, ponižující nebo urážející atmosféry.

4 Praktická část práce

4.1 Charakteristika Harrachova jako místa s výskytem cizinců

Harrachov je město, které se nachází v Libereckém kraji v Krkonoších a má 4 části, a to Harrachov, Mýtiny, Nový Svět a Ryžoviště (EDPP, 2010-2023, online). Harrachov je charakteristický sklářskou tradicí a cestovním ruchem, je to turistické, ale především lyžařské středisko (Krkonoše, 2020, online).

Podle dat z Českého statistického úřadu (2023, online) se v Harrachově k 26. 3. 2021 nacházelo 1346 obyvatel, z toho je 663 mužů a 683 žen. Nejvíce zastoupená věková kategorie, jak je vidět v tabulce č. 1, je 40-49 let s 241 obyvateli.

Tabulka 1 Obyvatelé Harrachova podle věku

		Celkem	muži	ženy
Obyvatelstvo celkem		1 346	663	683
v tom ve věku	0 - 14	181	84	97
	15 - 19	54	29	25
	20 - 29	106	52	54
	30 - 39	141	66	75
	40 - 49	241	136	105
	50 - 59	204	100	104
	60 - 64	105	50	55
	65 - 69	108	53	55
	70 - 79	149	68	81
	80 - 89	52	23	29
	90 - 99	5	2	3
100 a více let	-	-	-	

Zdroj: ČSÚ (2023, online)

Z dat dostupných v MS Excel na stránkách MV (2023a, online) se v Harrachově k 1. 7. 2023 vyskytovalo celkem 160 cizinců s pobytem nad 90 dní. Z toho 53 jsou muži a 107 ženy. 141 cizinců v Harrachově jsou občané třetích zemí a 19 občané EU. Z celkového počtu cizinců má 123 přechodný pobyt a 37 trvalý pobyt. Poměrově je celkový počet cizinců k celkovému počtu obyvatel Harrachova 11 %.

V tabulce č. 2 jsou znázorněny národnosti obyvatel Harrachova. Nejčastější národnost v Harrachově je česká, kterou má 887 obyvatel. Nejméně zastoupená národnost je vietnamská s třemi obyvateli. V této tabulce, která byla převzata ze stránek ČSÚ, bohužel není jednoznačné, zda jsou v ní zahrnuti cizinci, kteří byli zmiňováni výše.

Tabulka 2 Národnost obyvatel Harrachova

		Celkem	muži	ženy
Obyvatelstvo celkem		1 346	663	683
z toho národnost (osoby, které uvedly dvě národnosti, jsou započteny v obou národnostech)	česká	887	i.d.	i.d.
	moravská	13	i.d.	i.d.
	slezská	-	i.d.	i.d.
	slovenská	16	i.d.	i.d.
	polská	12	i.d.	i.d.
	německá	7	i.d.	i.d.
	romská	7	i.d.	i.d.
	ruská	-	i.d.	i.d.
	ukrajinská	7	i.d.	i.d.
	vietnamská	3	i.d.	i.d.
neuvedena	426	i.d.	i.d.	

Zdroj: ČSÚ (2023, online)

4.2 Vlastní výzkum

Cílem výzkumu bylo zjistit, do jaké míry jsou cizinci začleněni ve městě Harrachov. K analýze bylo použito dotazníkové šetření (Nešpor, 2018b, online; viz kapitola 2.2), které bylo zaměřeno jak na cizince v Harrachově, tak na původní obyvatele žijící v Harrachově, jelikož integrace se netýká pouze cizinců, ale i většinové společnosti. K výzkumu přispěla i paní ředitelka ZŠ Harrachov, která poskytla informace k situaci s cizinci v ZŠ Harrachov prostřednictvím rozhovoru (Nešpor, 2018a, online; viz kapitola 2.2).

4.2.1 Realizace dotazníkového šetření

Dotazníky byly vytvořeny v papírové a elektronické podobě. Šíření elektronického dotazníku probíhalo prostřednictvím Google Forms, na který reagovalo pouze osm dotazovaných, z toho jeden byl vyplněn cizincem žijícím v Harrachově. Dotazník pro cizince v Harrachově byl dostupný ve dvou jazykových verzích a to v českém a také v anglickém jazyce, kterou zvolili čtyři zástupci z Vietnamu. Všechny verze dotazníků byly dostupné k vyplnění na městském úřadě v Harrachově a na webových stránkách Harrachova od konce srpna 2023 do konce října 2023. Městský úřad Harrachov pomohl s jejich rozšířením i pomocí zaslání SMS zpráv některým občanům Harrachova. Kvůli malé odezvě na elektronickou podobu dotazníků byla většina dotazníků distribuována v papírové podobě osobně po obchodech, stáncích, muzeích, ubytovacích a stravovacích

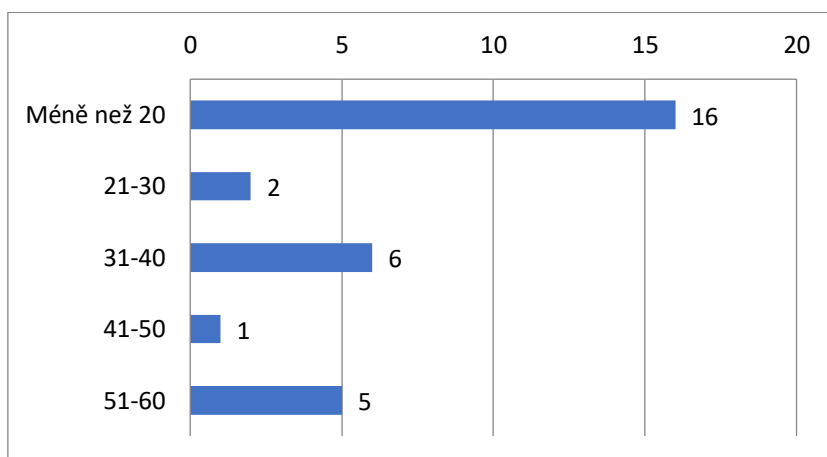
zařízeních a obytných domech v Harrachově. Díky této distribuci, která umožnila osobní setkání, měli respondenti možnost doptat se či doplnit k otázkám v dotazníku i slovní komentář.

4.2.2 Výsledky dotazníkového šetření mezi cizinci žijícími v Harrachově

Dotazník pro cizince vyplnilo celkem 30 cizinců. V porovnání s celkovým počtem cizinců v Harrachově zastupují cizinci, kteří vyplnili dotazník 16 %. Z 30 cizinců bylo 15 žen a 15 mužů. Zastoupení mužů a žen je v tomto případě zcela vyrovnané.

Z grafu č. 1 je patrné, že nejvíce zastoupená věková kategorie respondentů je kategorie méně než 20 let, kterou zastupuje 16 dotazovaných. Hlavní důvod tohoto zastoupení věkové kategorie je, že mezi dotazovanými bylo několik žáků ze ZŠ Harrachov.

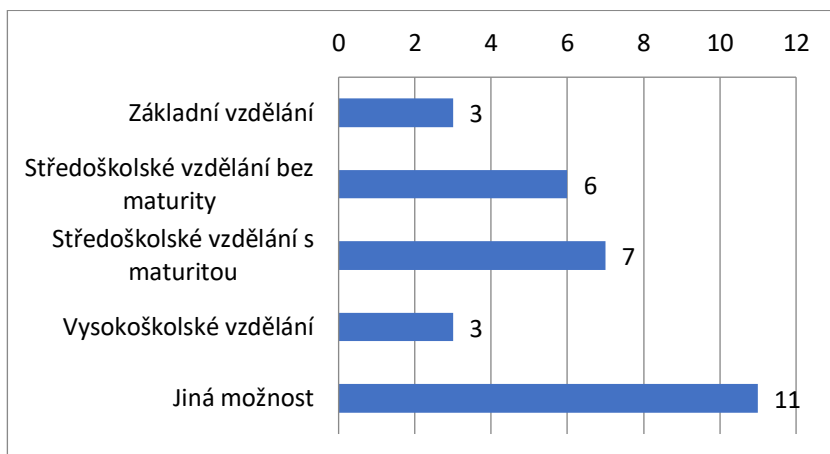
Graf 1 Věková struktura respondentů-cizinců

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Graf č. 2 znázorňuje strukturu odpovědí na otázku, která se zaměřuje na nejvyšší dosažené vzdělání cizinců. Nejvíce respondentů uvedlo, že studuje ZŠ, kterou zaznamenalo do jiné možnosti devět cizinců. Nejméně respondentů odpovědělo sebevzdělávání, které uvedli dva cizinci také do jiné možnosti.

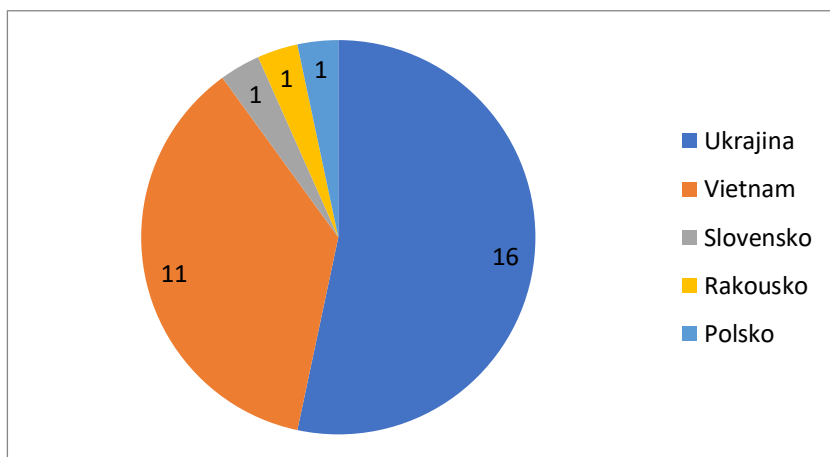
Graf 2 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů-cizinců

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Z grafu č. 3 je patrné, že nejčastěji zmiňovaná země původu byla Ukrajina. Všech 16 dotazovaných z Ukrajiny byli ukrajinští uprchlíci, kteří uprchli do ČR před válkou v jejich vlasti. Po Ukrajině byla nejčastěji zmiňovaná země Vietnam, z které pocházelo 11 dotazovaných. Další dotazovaní pocházeli ze Slovenska, Rakouska a Polska.

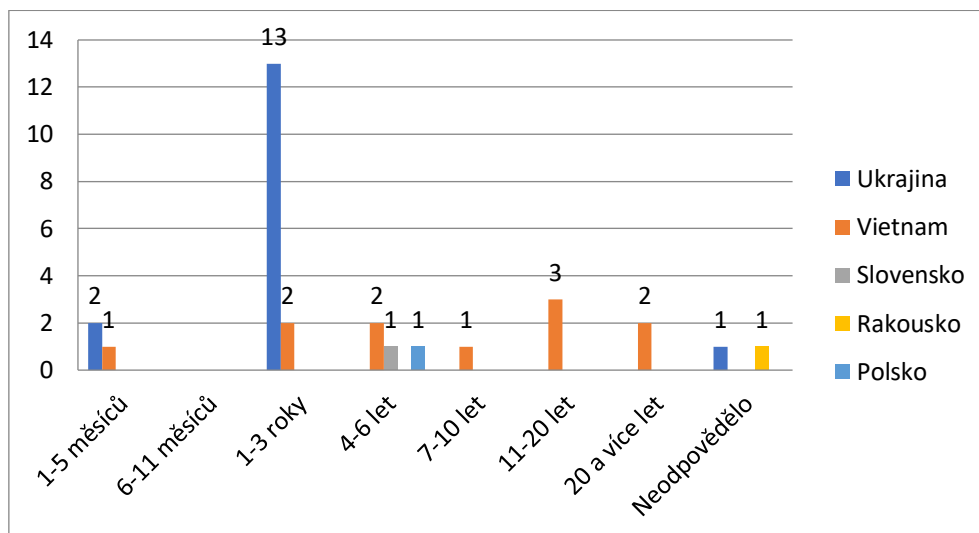
Graf 3 Země původu respondentů-cizinců

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Pro proces integrace je důležitá doba, kterou pobývají cizinci v nové zemi. Tato situace je znázorněna v grafu č. 4. Polovina všech dotazovaných pobývá v ČR 1-3 roky, z toho je 13 zástupců z Ukrajiny a dva z Vietnamu. Všechny skupiny se pravděpodobně už do procesu integrace zapojily na rozdíl od skupiny pobývajících v ČR 1-5 měsíců, která s integrací teprve začíná.

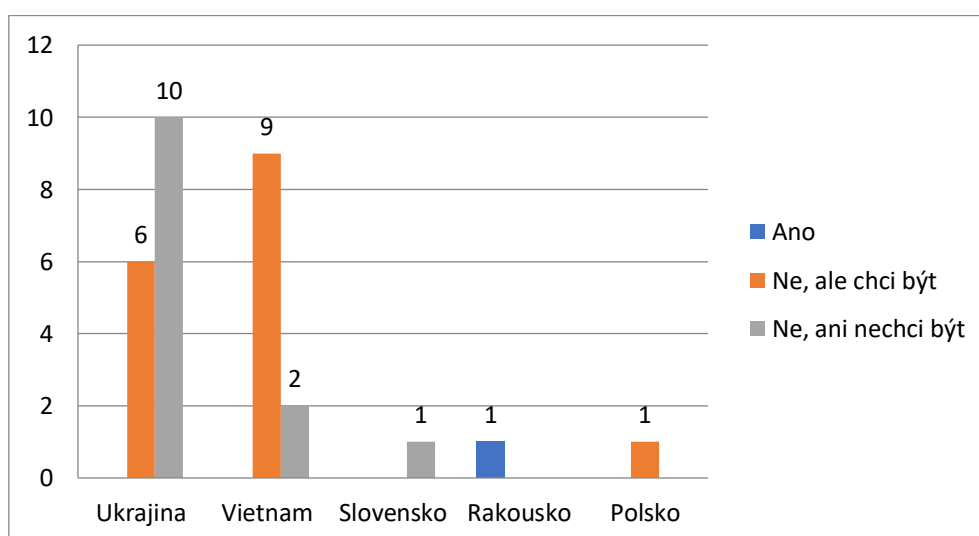
Graf 4 Jak dlouho žijete v ČR?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Následující otázka „Jste občanem ČR?“ byla položena za účelem zjištění, zda má dotazovaný o integraci do většinové společnosti zájem či je-li už integrovaný, jelikož pro získání státního občanství je třeba složit zkoušky z českého jazyka na úrovni B1 a test z reálií. Z grafu č. 5 vyplývá, že devět z 11 zástupců z Vietnamu státní občanství ČR nemá, ale chtělo by ho získat. Respondenti z Ukrajiny spíše nechťejí státní občanství, tuto možnost označilo deset dotazovaných z 16. Zástupce ze Slovenska se též nechce stát českým občanem, z Polska naopak chce a z Rakouska již českým občanem je.

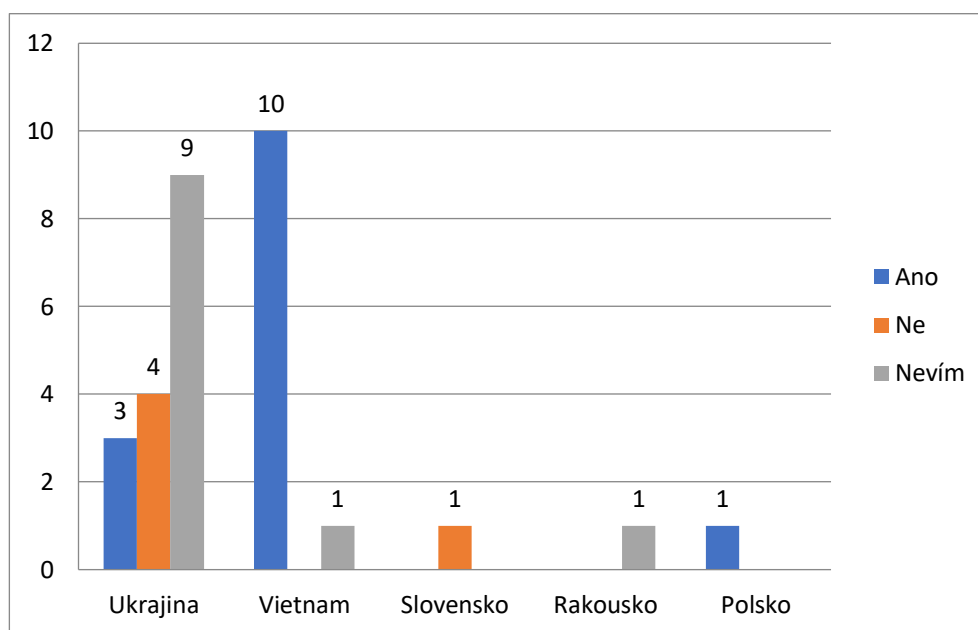
Graf 5 Jste občanem ČR?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Otázka „Chcete v ČR zůstat natrvalo?“ měla za úkol zjistit, jestli cizinci v Harrachově chtějí získat povolení k trvalému pobytu, pro které nejdříve musí složit zkoušku z českého jazyka na úrovni A1. Z grafu č. 6 lze vyčíst, že všichni zástupci z Vietnamu kromě jednoho, chtějí v ČR zůstat natrvalo. Dále tuto možnost označil i respondent s původem z Polska a tři z Ukrajiny.

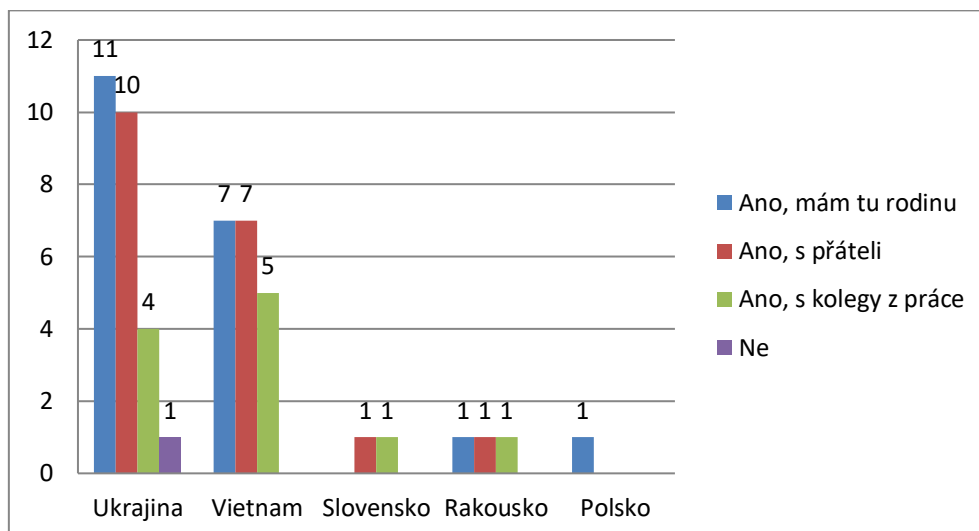
Graf 6 Chcete v ČR zůstat natrvalo?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Odpovědi na otázku „Scházíte se s lidmi stejné národnosti?“ znázorňuje graf č. 7. V této otázce bylo možné označit více odpovědí a byly možné kombinace odpovědí. Každá odpověď byla zaznamenána zvlášť. Většina cizinců v Harrachově pobývá s rodinou a často navazují se stejnou národností i přátelské vztahy. 11 respondentů označilo, že se stýká se stejnou národností v práci. Pouze jeden označil, že se s lidmi stejné národnosti neschází.

Graf 7 Scházíte se s lidmi stejné národnosti?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Další otázka se zabývala, jakým jazykem cizinci s českými občany komunikují. V této otázce bylo možné označit více odpovědí a bylo možné odpovědi kombinovat. Každá odpověď byla zaznamenána zvlášť. Z tabulky č. 3 vyplývá, že všichni cizinci až na jednoho zástupce z Vietnamu uvedli, že ke komunikaci s českými občany používají češtinu. Tato situace naznačuje silnou snahu o jazykovou integraci v Harrachově.

Tabulka 3 Jakým jazykem s českými občany komunikujete?

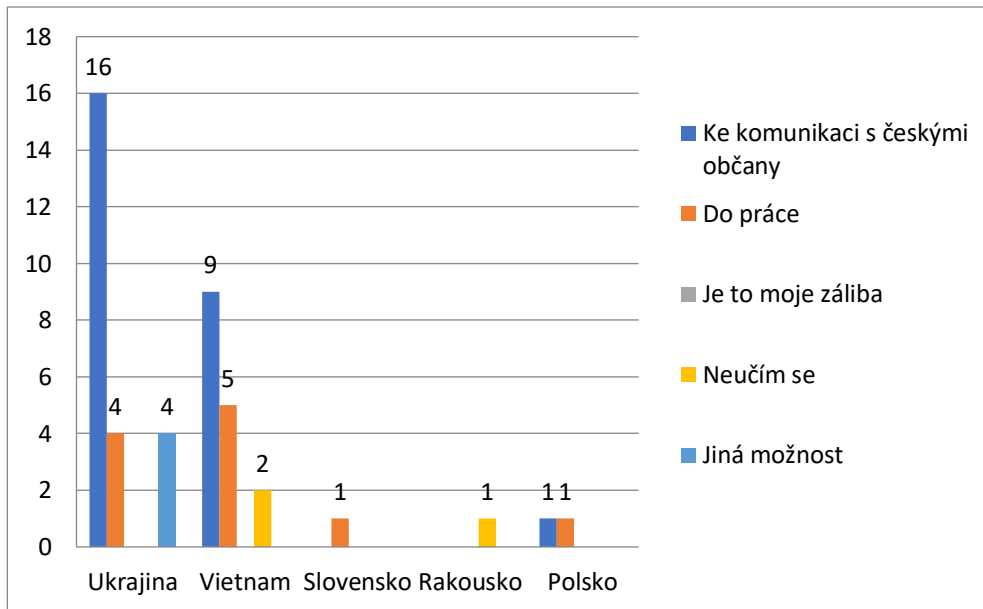
	Ukrajina	Vietnam	Slovensko	Rakousko	Polsko
Anglicky	3	2	0	1	0
Česky	16	10	1	1	1
Francouzsky	0	1	0	0	0
Německy	0	0	0	1	0
Rusky	3	0	0	0	0
Ukrajinsky	5	0	0	0	0
Španělsky	0	0	0	1	0
Italsky	0	0	0	1	0
Slovensky	0	0	1	0	0

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

K otázce „Proč se učíte češtinu?“ bylo možné označit více odpovědí a byly možné i kombinace těchto odpovědí. Každá odpověď byla zaznamenána zvlášť. Odpovědi respondentů jsou znázorněny v grafu č. 8. Většina je motivována se dorozumět s českými občany, tuto možnost si vybralo dohromady 26 cizinců. 11 respondentů se učí češtinu kvůli

práci. Čtyři ukrajinští žáci ze ZŠ Harrachov napsali, že se učí češtinu za účelem vzdělávání se ve škole. Žádný nenapsal, že se učí dobrovolně ze zájmu.

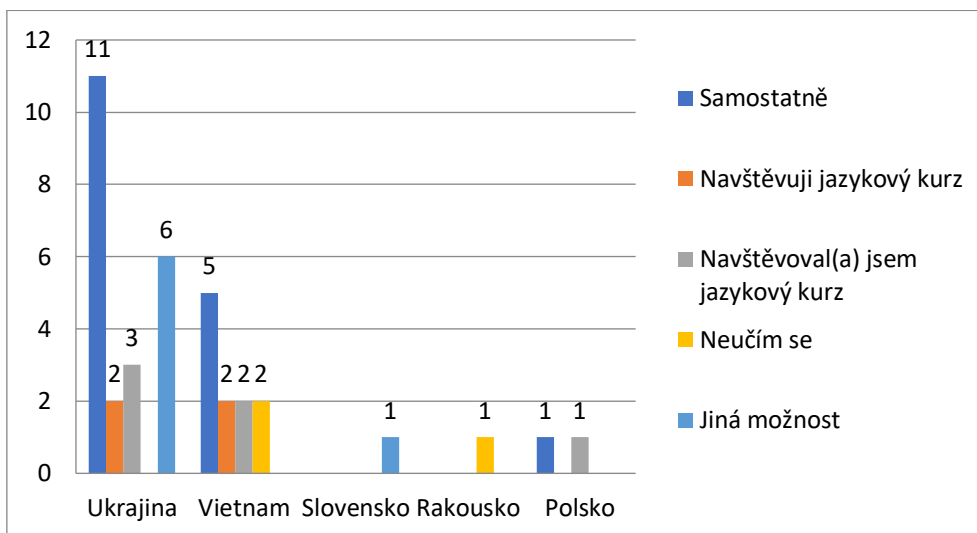
Graf 8 Proč se učíte češtinu?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Otázka „Kde se učíte češtinu?“ byla původně pojata jako polouzavřená pouze s jednou odpovědí. Respondenti, ale označovali kombinace odpovědí, tak i tato data byla zahrnuta do výsledků. Každá odpověď byla zaznamenána zvlášť. Z grafu č. 9 je patrné, že více než polovina cizinců se učí český jazyk samostatně. Šest respondentů doplnilo možnost, že se učí ve škole a jeden zároveň navštěvuje online kurz z ukrajinské školy a stejný počet v minulosti již jeden jazykový kurz absolvoval. Čtyři dotazovaní momentálně navštěvují jazykový kurz, tři se neučí češtinu a jeden doplnil, že se učí v práci.

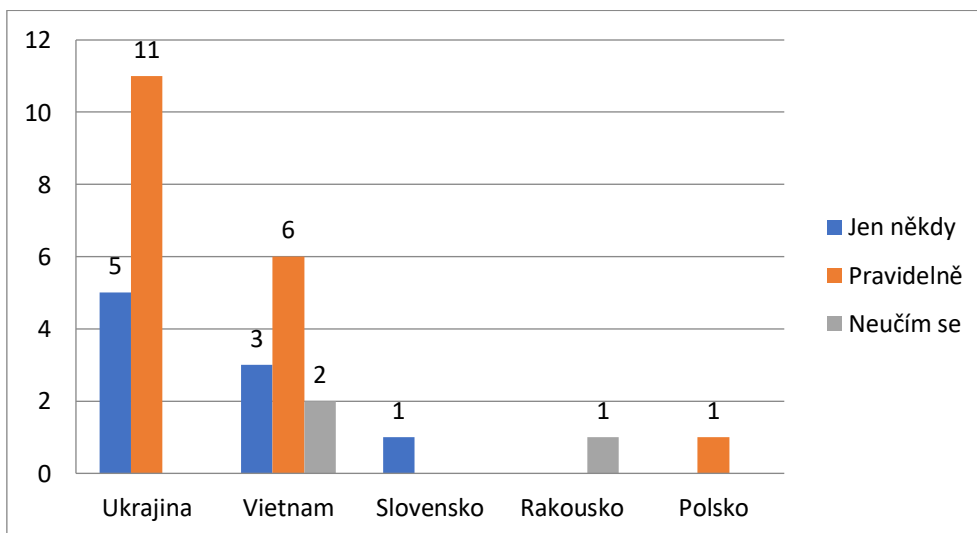
Graf 9 Kde se učíte češtinu?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Na otázku „Jak často se učíte češtinu?“ odpovědělo 18 dotazovaných, že se českému jazyku věnují pravidelně. Devět se jí věnuje občas a tři uvedli, že se češtinu neučí vůbec. Tato situace je znázorněna v grafu č. 10.

Graf 10 Jak často se učíte češtinu?

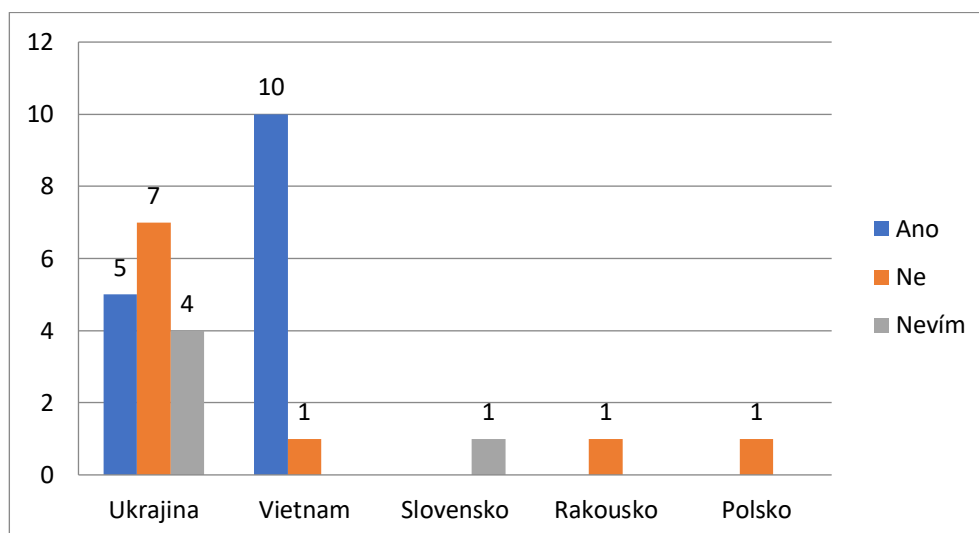

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Otázka „Zdá se Vám čeština těžká?“ byla směřována na motivaci cizinců učit se českému jazyku. Jako jeden z faktorů, který může mít za následek nízkou motivaci je obtížnost jazyka. Z grafu č. 11 vyplývá, že pro polovinu respondentů je čeština těžký

jazyk. Deset respondentů odpovědělo záporně a pět neví. Pro deset z 11 zástupců z Vietnamu čeština těžký jazyk je. Pro zástupce z Ukrajiny spíše není čeština těžký jazyk, z 16 zástupců to uvedlo sedm. Pro zástupce z Rakouska a Polska též čeština není těžký jazyk.

Graf 11 Zdá se Vám čeština těžká?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Následující tabulka č. 4 znázorňuje odpovědi zástupců z cizích zemí na otázku, jak dobře umí česky. V této otázce respondenti označovali více odpovědí. Byly možné kombinace odpovědí a každá odpověď byla zaznamenána zvlášť. Největší problém s českým jazykem mají zástupci z Vietnamu. Co se týče mluvení, sedm z 11 jich zaškrtnulo, že mluví špatně česky. V rámci psaní označilo osm cizinců, že je pro ně psaní problémové a šest zástupců z Vietnamu neumí dobře číst. Nejlépe umí porozumět českému poslechu, kde umí pět dobře a pět špatně. Ukrajínští zástupci mají největší problém s psaním v češtině, tuto možnost označila polovina zástupců z celkového počtu 16, následuje kategorie mluvení, která byla označena pětkrát. Celkově je osvojení češtiny pro zástupce z Ukrajiny bezproblémové. Zástupci ze Slovenska, Rakouska a Polska si osvojují český jazyk též bezproblémově.

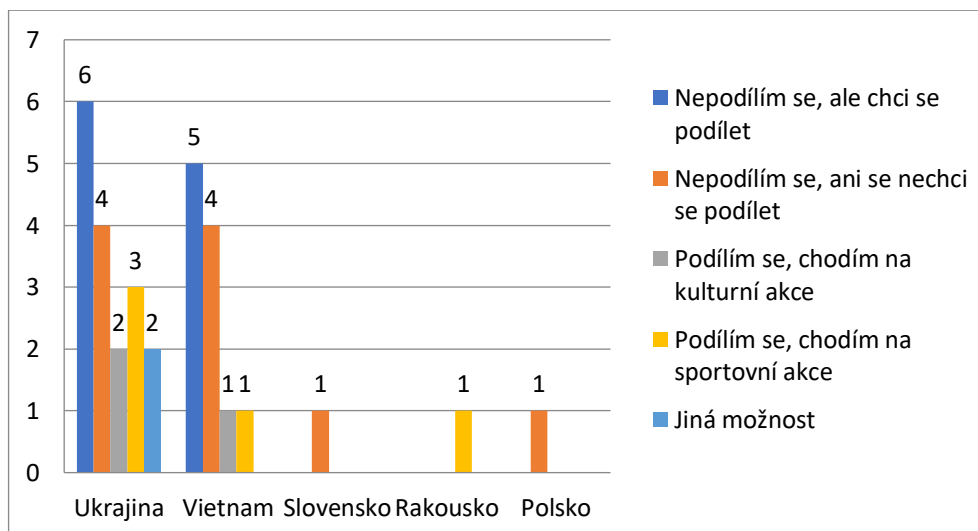
Tabulka 4 Jak dobře umíte česky?

Jak dobře umíte česky?	Ukrajina	Vietnam	Slovensko	Rakousko	Polsko
Umím výborně mluvit	1	1	0	1	1
Umím dobře mluvit	10	3	1	0	0
Umím špatně mluvit	5	7	0	0	0
Umím výborně psát	0	0	0	0	0
Umím dobře psát	8	3	0	1	1
Umím špatně psát	8	8	1	0	0
Umím výborně číst	0	0	0	0	0
Umím dobře číst	14	5	1	1	1
Umím špatně číst	2	6	0	0	0
Umím výborně porozumět poslechu	3	1	0	1	0
Umím dobře porozumět poslechu	11	5	1	0	1
Umím špatně porozumět poslechu	2	5	0	0	0
Neučím se česky	0	0	0	0	0

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

V následující otázce měli respondenti označit, jak se podílí na společenském životě v Harrachově. V této otázce bylo možné označit více odpovědí a byly možné i kombinace těchto odpovědí. Každá odpověď byla zaznamenána zvlášť. Z grafu č. 12 lze vyčíst, že 21 respondentů se na společenském životě v Harrachově nepodílí, ale z toho se 11 podílet chce. Ostatní se již podílí tak, že třikrát byly označeny kulturní akce, pětkrát sportovní akce a dva uvedli, že se účastní akcí se školou.

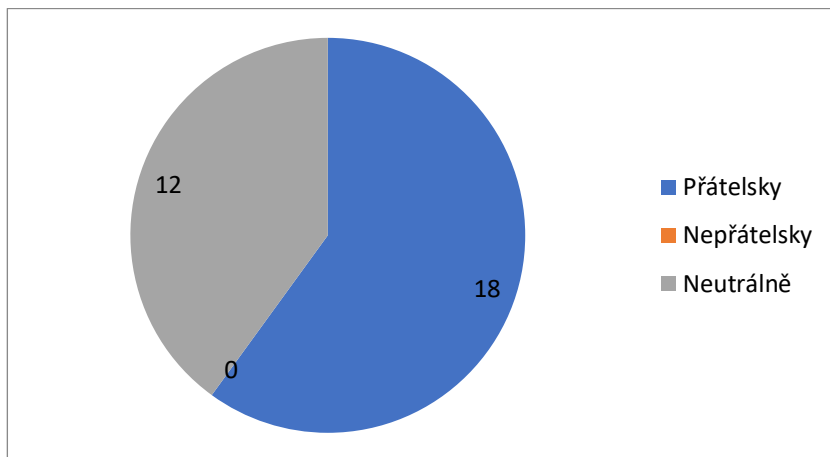
Graf 12 Zaškrtněte, jak se podílíte na společenském životě v Harrachově?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Další otázka, která je znázorněna v grafu č. 13, se zaměřovala na chování Čechů vůči cizincům. Bylo zjištěno, že čeští občané Harrachova z pohledu cizinců nebrání jejich integraci. Velmi kladnou odpověď „přátelsky“ uvedlo 18 z nich.

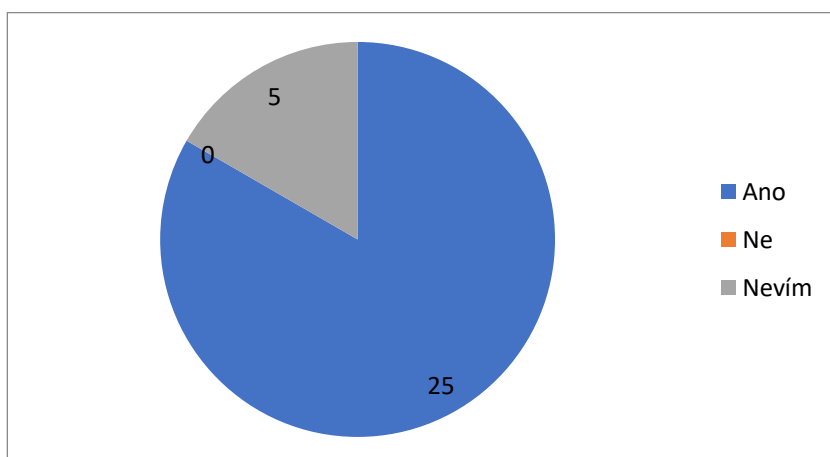
Graf 13 Jak se k Vám Češi chovají?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Odpovědi na otázku „Cítíte se v současnosti v Harrachově spokojeně, šťastně?“ jsou znázorněny v grafu č. 14. Velmi pozitivní pro integraci je, že se nevyskytovala záporná odpověď a 25 cizinců odpovědělo „ano“.

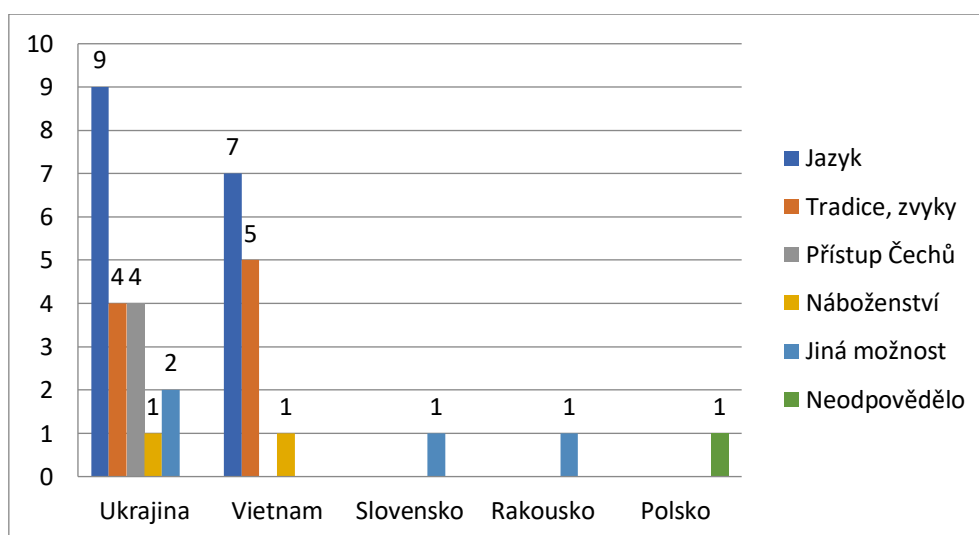
Graf 14 Cítíte se v současnosti v Harrachově spokojeně, šťastně?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Otázka, která se snažila zjistit největší problém cizinců týkající se jejich začlenění do společnosti, byla původně pojata jako polouzavřená pouze s jednou odpovědí. Respondenti, ale označovali více odpovědí, tak i tato data byla zahrnuta do výsledků. Každá odpověď byla zaznamenána zvlášť. Z grafu č. 15 je patrné, že největší bariéra k integraci cizinců v Harrachově je jazyk, kde tuto možnost zaškrtno 16 dotazovaných. Druhým nejčastějším problémem jsou tradice a zvyky s devíti označeními. V jiné možnosti uváděl jeden respondent různá chápání života, jeden se nezačleňuje, jeden nevidí žádný problém a jeden uvedl, že je Čech. Na tuto otázku jeden respondent neodpověděl.

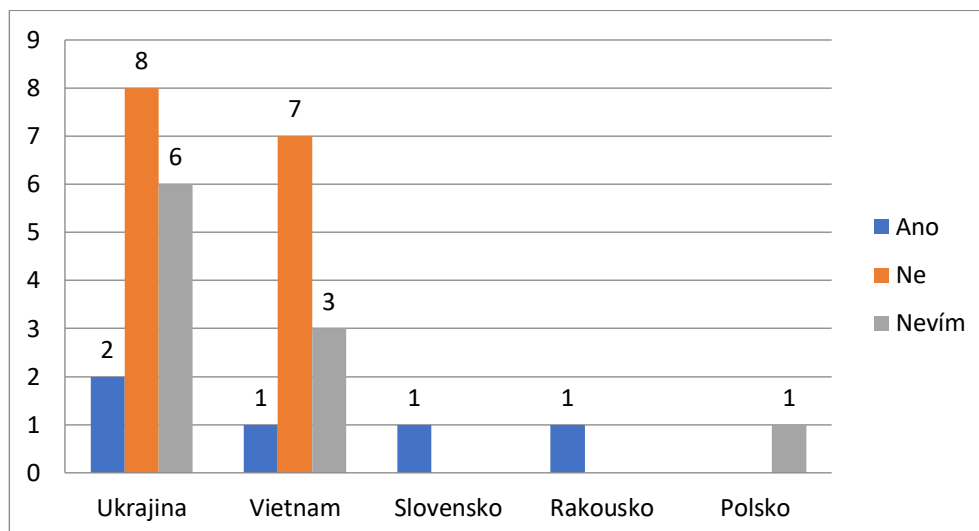
Graf 15 Jaký je podle Vás největší problém týkající se Vašeho začlenění do české společnosti v Harrachově?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Odpovědi na otázku „Vdala/oženil byste se s Čechem/Češkou?“ lze vyčíst z grafu č. 16. Polovina všech cizinců by neuzavřela manželství s nikým, kdo má českou národnost. Deset neví a pět jich označilo, že by manželství uzavřeli.

Graf 16 Vdala/oženil byste se s Čechem/Češkou?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Otázka „Schází Vám něco, co by mohlo přispět ke zlepšení Vašeho začlenění do české společnosti v Harrachově?“ byla otevřená. Většina napsala, že jim nic neschází či odpověď vynechala. Jedna slečna z Ukrajiny by se chtěla dozvědět, kde by našla informace o festivalech a prázdninách v Harrachově. Muž ze Slovenska napsal, že se nezačleňuje, že v Harrachově jenom pracuje. Ukrajinským žákům ze ZŠ Harrachov chybí v Harrachově více obchodů a jeden se vyjádřil, že by mu přispěly k jeho integraci lepší znalosti z českého jazyka. Jeden žák napsal, že mu chybí otec a jednomu schází „dům“ v Harrachově.

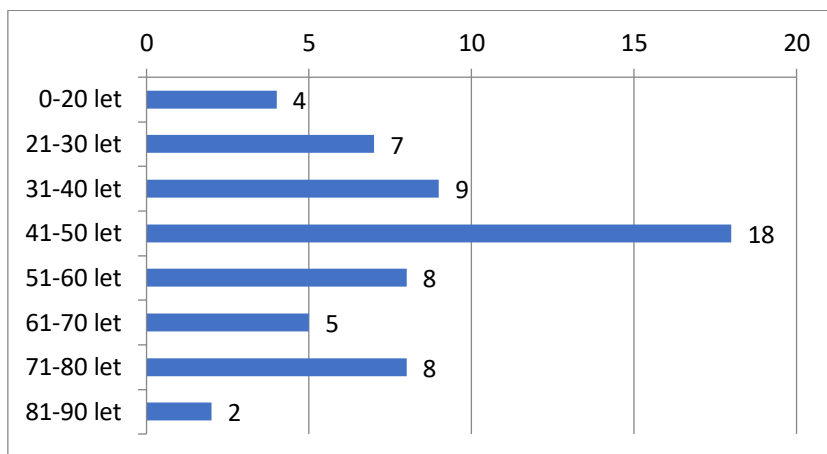
4.2.3 Výsledky dotazníkového šetření mezi občany ČR žijícími v Harrachově

Na dotazník odpovědělo celkem 61 respondentů. Poměr těch, kteří vyplnili dotazník, vůči všem obyvatelům Harrachova jsou 4 %.

První otázka byla zaměřena na zjištění zastoupení mužů a žen. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 29 mužů a 32 žen. Zastoupení mužů a žen je celkem vyrovnané s menší převahou žen.

Druhá otázka dotazníku se týkala věku respondentů. Odpovědi na tuto otázku jsou znázorněné v grafu č. 17. Nejvíce respondentů odpovědělo z věkové skupiny 41-50 let, nejméně z věkové skupiny 81-90 let.

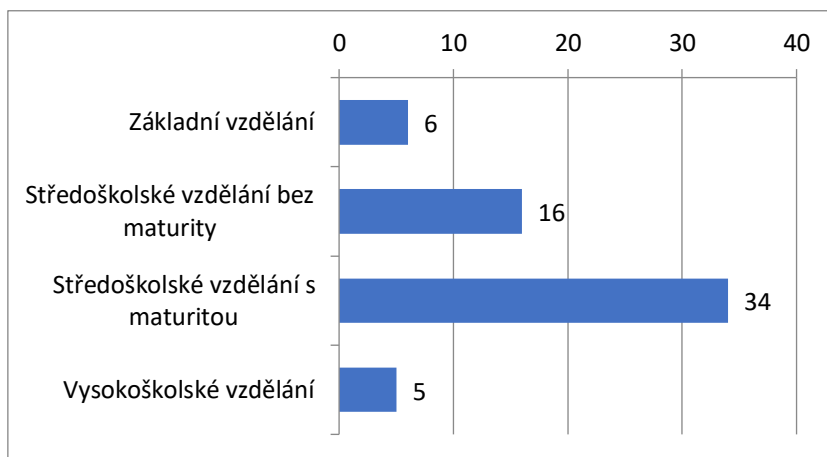
Graf 17 Věková struktura respondentů-původních obyvatel

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

V grafu č. 18 je znázorněno, jakým nejvyšším dosaženým vzděláním respondenti disponují. Více než polovina respondentů uvedla, že má středoškolské vzdělání s maturitou. Nejméně dotazovaných má dokončené vysokoškolské vzdělání, které bylo označeno pouze pětkrát.

Graf 18 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů- původních obyvatel

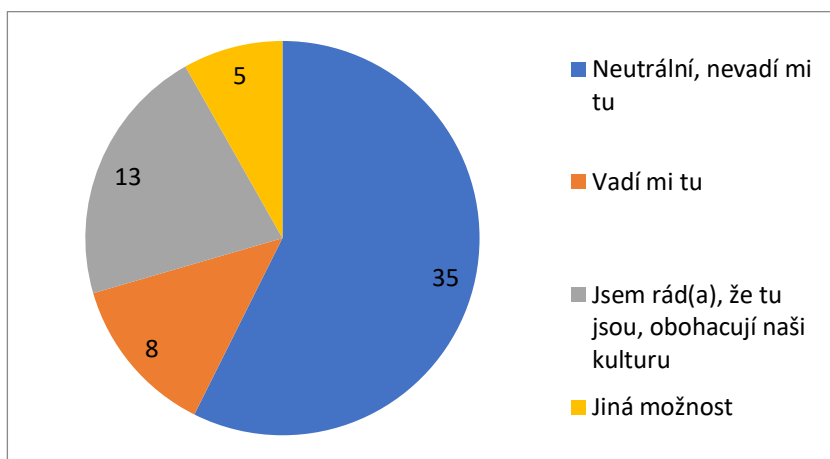

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Struktura odpovědí na otázku „Jaký postoj máte vůči cizincům v Harrachově?“ je znázorněna v grafu č. 19. Z odpovědí vyplývá, že 35 respondentům nevadí přítomnost cizinců a dokonce 13 respondentů je rádo, že se cizinci v Harrachově vyskytují. Pět respondentů zvolilo jinou možnost, ve které dva dotazovaní uvedli podporu harrachovské ekonomiky. Jedna z těchto dvou dotazovaných poskytla k této otázce slovní komentář. Z

jejího pohledu lidé v Harrachově mají kladný vztah k cizincům. Uvedla, že cizinci-nerезidenti podporují harrachovskou ekonomiku a obchod tím, že spousta podniků v Harrachově jsou závislá na cestovním ruchu a tím i tedy na cizincích a cizinci-резidenti obsazují pracovní pozice, které pro české občany nejsou dostatečně atraktivní. Další dva respondenti v rámci jiné možnosti uvedli, že jim cizinci nevadí, pokud se nechovají špatně a poslední respondent uvedl, že je „bez postoje“.

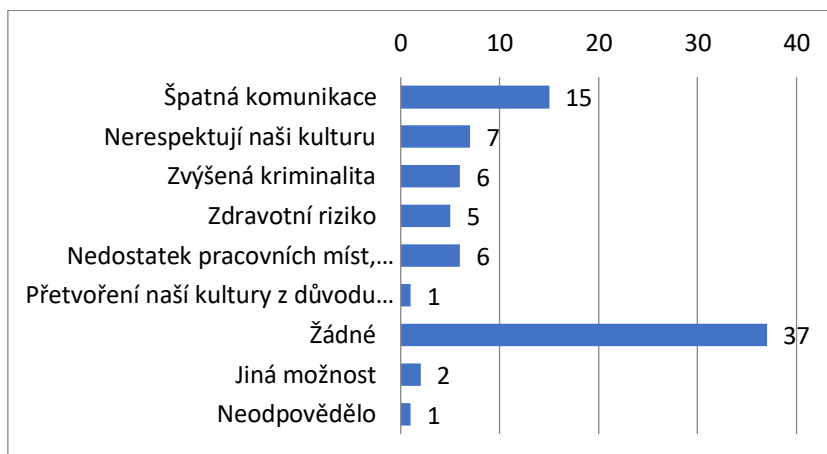
Graf 19 Jaký postoj máte vůči cizincům v Harrachově?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

V otázce „Jsou nějaké problémy s cizinci v Harrachově?“ bylo možné označit více odpovědí. Byly možné kombinace odpovědí a každá odpověď byla zaznamenána zvlášť. Z uvedených dat v grafu č. 20 vyplývá, že problémy s cizinci nemá 37 respondentů. Avšak jako problém s cizinci uvedlo 15 respondentů špatnou komunikaci. Dva zvolili jinou možnost, kde jeden uvedl, že se s problémy (noční hlasitost a nepořádek) nesetkal osobně, ale jen „z doslechu“. Druhý respondent napsal, že člověk jakékoliv národnosti mu nevadí, ať je zde na dovolené nebo tu pracuje, pod podmínkou, že se chová slušně.

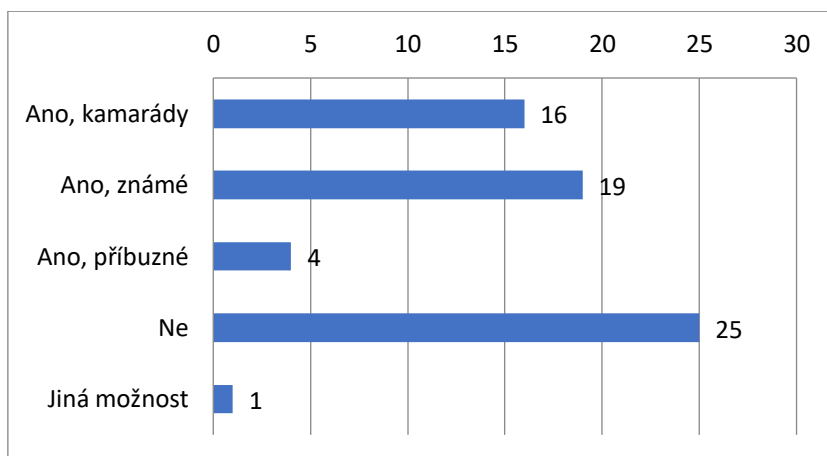
Graf 20 Jsou nějaké problémy s cizinci v Harrachově?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

V další otázce „Máte mezi cizinci nějaké známé/kamarády/příbuzné...v Harrachově?“ bylo možné označit více odpovědí. Byly možné kombinace odpovědí a každá odpověď je zaznamenána zvlášť. Z dat, která jsou znázorněna v grafu č. 21, je patrné, že nejčastější odpovědí, kterou zaškrtnulo 25 respondentů, je, že s cizinci žádné vztahy původní obyvatelé Harrachova nemají. Jeden respondent označil jinou možnost, ve které doplnil, že s cizinci má vztahy pouze pracovní a sousedské.

Graf 21 Máte mezi cizinci nějaké známé/kamarády/příbuzné...v Harrachově?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Následující otázka „Co by podle Vás přispělo k začlenění cizinců do společnosti v Harrachově?“ je znázorněna v grafu č. 22. Původní obyvatelé Harrachova nejvíce označovali možnost vytvoření jazykového kurzu v Harrachově. Následovala odpověď větší

informovanosti o společenském dění v Harrachově v jiných jazycích. 11 zvolilo jinou možnost, kde tři respondenti odpověděli, že nevědí, co by pomohlo cizincům k lepšímu začlenění do většinové společnosti, dva zmínili více tolerance, dva se domnívají, že cizinci nepracují a tudíž by měli začít pracovat, což by pomohlo k jejich začlenění, jeden napsal, že nechce, aby tu cizinci trvale nebo dlouhodobě žili, jeden se domnívá, že jim vše bylo nabídnuto, jeden odpověděl, ať se začlení sami a jeden nevidí žádný problém. K této otázce dodali dva respondenti písemný komentář, že by se mohly v Harrachově nabízet i jazykové kurzy pro Čechy (např. polština) a kurzy základního chování pro cizince.

Graf 22 Co by podle Vás přispělo k začlenění cizinců do společnosti v Harrachově?

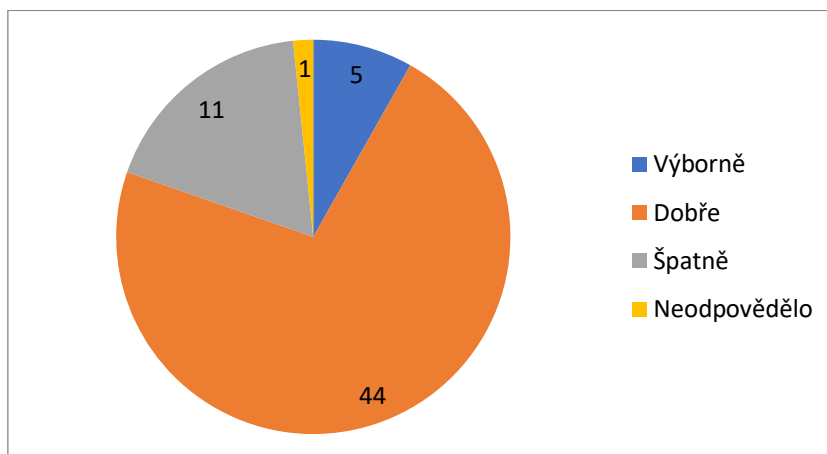

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Otázka „Děláte něco pro to, aby se cizinci začlenili do společnosti v Harrachově? Pokud ano, co?“ byla otevřená a jejím cílem bylo zjistit, zda jsou čeští občané Harrachova aktivní v rámci integrace cizinců. Na tuto otázku odpovědělo pouze sedm respondentů, neodpovědělo 39 a 15 respondentů nedělají nic pro integraci cizinců v Harrachově. Dva respondenti uvedli, že pokud se s nimi setkají, snaží se domluvit, dva opověděli, že je respektují, jeden je ve funkci místostarosty a jeden ve funkci zastupitele, který propojuje ZŠ Harrachov s polskou stranou, jeden měl nejednoznačnou odpověď, kde napsal pouze slovo „kontakt“.

Odpovědi na otázku „Jak dobře se Vám komunikuje s cizinci v Harrachově?“ zobrazuje graf č. 23. Většině respondentů se s cizinci komunikuje dobře, tuto možnost zaškrtno 44 respondentů. Jeden přidal písemný komentář, že „nemá možnost ke komunikaci s cizinci“.

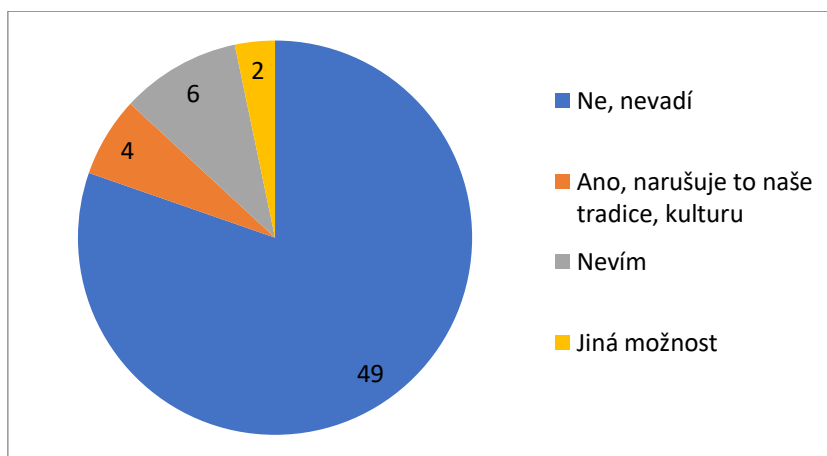
Graf 23 Jak dobře se Vám komunikuje s cizinci v Harrachově?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Poslední otázka zjišťovala, zda dotazovaným vadí manželství uzavřené mezi Čechem/Češkou a cizinkou/cizincem. Tato situace je zachycena v grafu č. 24. 49 respondentů označilo, že jim manželství uzavřené mezi Čechem/Češkou a cizincem/cizinkou nevadí. Dva uvedli jinou možnost, kde jeden uvedl, že mu to nevadí, ale jen v případě, že se „Čech/Češka vystěhují do země cizince bez možnosti návratu do Čech“ a druhý, že mu to nevadí, ale „narušuje to naše tradice a kulturu“.

Graf 24 Vadí vám manželství uzavřené mezi Čechem/Češkou a cizinkou/cizincem?

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

4.2.4 Standardizovaný rozhovor s paní ředitelkou ZŠ Harrachov

Rozhovor s paní ředitelkou ZŠ Harrachov se uskutečnil 26. 9. 2023 v prostorech ZŠ Harrachov. Rozhovor nebyl nahráván. V této kapitole je uvedeno shrnutí odpovědí paní ředitelky na položené otázky. Seznam těchto otázek je uveden v příloze D.

ZŠ Harrachov navštěvuje 14 ukrajinských a jeden vietnamský žák, který se narodil v České republice.

Ukrajínští žáci, kteří přišli v březnu 2022 do ČR z důvodu válečného konfliktu na Ukrajině, absolvovaly jazykové kurzy v ZŠ Harrachov, které platil zřizovatel a byla využita i dotace od Národního plánu obnovy. Učitelé jazykových kurzů spolupracovali s učiteli českého jazyka ZŠ Harrachov, kteří doučovali děti nad rámec svých povinností, jelikož potřebovali, aby si ukrajínští žáci co nejrychleji osvojili český jazyk, aby nezdržovali výuku českých žáků.

Asistenta pedagoga ani adaptačního koordinátora škola k výuce žáků-cizinců nemohla zařídit, jelikož na to neměla personální ani prostorové podmínky. V prvních týdnech s ukrajinskými žáky komunikovali učitelé rusky, teď již školu navštěvují přes rok a ve znalostech českého jazyka pokročili tak, že už nepoužívají strojový překlad.

Škola si nemohla dovolit zřídit třídu pouze s ukrajinskými žáky, a proto navštěvují žáci-cizinci třídy společně s českými žáky. Díky kontaktu s českými žáky se zrychlil proces integrace. Někteří tráví volný čas po škole s českými žáky a tím se zlepšují i jejich jazykové schopnosti, avšak někteří tráví volný čas v kruhu své národnosti a tím tak integraci zpomalují.

Škola se s problémy jako jsou stereotypy, předsudky atd. vůči žákům-cizincům nesešla, spíše naopak, čeští žáci měli na cizince kladnou reakci a přijali je do kolektivu.

Škola se setkala ale s jinými problémy, a to s nadřízenými orgány, které vydávaly platnou legislativu se zpožděním a za chodu v počáteční fázi příjezdu žáků z Ukrajiny. Další problém byl spojen s ukrajinskými žáky, kteří měli ve své zemi odlišný systém školství.

Škola nepořádá akce konkrétně pro žáky-cizince. Cílem je totiž je integrovat a proto se účastní akcí s českými žáky.

Komunikace s rodiči probíhá pomocí strojového překladu či s nimi komunikují rusky.

5 Výsledky a diskuze

5.1 Shrnutí výzkumu

Výzkum se uskutečnil prostřednictvím standardizovaného rozhovoru s paní ředitelkou ZŠ Harrachov a dvou verzí dotazníků pro cizince a pro původní obyvatele Harrachova.

Ukrajínští respondenti nejčastěji pobývají v ČR v rozmezí 1-3 roky a jelikož se jedná o uprchlíky, tak více než polovina neví, zda zůstanou v ČR natrvalo. Jako největší problém jejich integrace označovali jazyk. S českými obyvateli komunikují česky, a proto se také učí češtinu. Češtinu se učí samostatně a pravidelně. Díky menší jazykové vzdálenosti českého a ukrajinského jazyka se učí češtinu poměrně rychle a pro sedm respondentů není čeština těžký jazyk. Na společenském životě se jich deset nepodílí, ale šest z toho se podílet chce.

Vietnamští respondenti pobývají v ČR až na jednoho více než 1 rok. Většina chce v ČR zůstat natrvalo a také získat české státní občanství. Největší problém k integraci je z jejich pohledu jazyk, který je následován tradicemi a zvyky. Český jazyk je pro ně těžký jazyk pravděpodobně z důvodu větší jazykové vzdálenosti. S českými obyvateli přesto komunikují česky. Češtinu se učí hlavně k dorozumění s českými obyvateli či do práce. Dva se češtinu neučí vůbec. Šest zástupců se češtinu učí pravidelně, pět samostatně a čtyři navštěvují či navštěvovali jazykový kurz. I přesto, že se většina češtinu učí, a na to, kolik let v ČR žijí, stále s češtinou mají problém. Nejproblémovější oblast je psaní česky. Zástupci z Vietnamu se kromě dvou na společenském životě nepodílí, z toho pět se podílet chce.

Žena z Rakouska se již češtinu neučí, jelikož byla plně integrovaná. Má české občanství a podílí se i na společenském životě.

Pro muže z Polska, který v ČR žije 4 roky, čeština není těžkým jazykem a nemá potíže si ji osvojit. Chce v ČR zůstat natrvalo a získat státní občanství ČR. Na společenském životě se podílet nechce.

Muž ze Slovenska, který v ČR žije 6 let, má s češtinou problém hlavně s psaním v češtině. Češtinu se učí v práci. Státním občanem ČR se stát nechce a nechce v ČR zůstat natrvalo. Do společnosti v Harrachově se nezačleňuje, jen v ČR pracuje.

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že odpovědi cizinců se poměrně shodují s odpověďmi většinové společnosti. 48 původních obyvatel prezence cizinců v Harrachově nevádí, 37 jich označilo, že s nimi žádné problémy nemá a 49 nevádí uzavření manželství mezi Čechem/Češkou a cizincem/cizinkou. Paní ředitelka ZŠ Harrachov tento poznatek potvrdila, tím, že uvedla, že reakce žáků ZŠ na příjezd ukrajinských uprchlíků byla velice kladná. Cizinci se tak cítí spokojeni a šťastní v Harrachově a označovali, že se k nim chovají obyvatelé přátelsky či neutrálně. I přesto, že to původním obyvatelům nevádí, polovina cizinců by neuzavřela manželství mezi Čechem/Češkou a cizincem/cizinkou.

Původní obyvatelé Harrachova se aktivně na integraci cizinců spíše nepodílejí a dávají tomu volný průběh. V rámci výzkumu se dotazovaní nesečkali s případy vyloučení, rasismu či diskriminace, ale v některých případech původních obyvatel Harrachova se vyskytovaly odpovědi, které byly vůči cizincům negativní. 12 respondentů nechce, aby se cizinci začleňovali, osmi přítomnost cizinců vadí, sedm se domnívá, že nerespektují naši kulturu, šest si myslí, že stojí za zvýšenou kriminalitou, pro pět představují zdravotní riziko a pro šest jsou příčinou nedostatku pracovních míst.

Vzhledem k tomu, že se v Harrachově celkově vyskytuje jen 160 cizinců a město má 1346 obyvatel, je menší pravděpodobnost, že se budou vzájemně znát a navazovat spolu vztahy. Proto 25 českých obyvatel označovalo možnost, že s nimi žádné vztahy nemá, 19 uvedlo, že má pouze známé. Kamarády označilo 16 dotazovaných a příbuzné čtyři. A když se setkají, tak podle původních obyvatel se s cizinci komunikuje dobře.

Rodina a přátelé stejné národnosti mohou imigrantovi psychicky pomoci a zmírnit kulturní šok v prvních týdnech po příjezdu do nové země, a naopak tato skutečnost může mít za následek zpomalení procesu integrace, protože se jedinec pohybuje v kruhu své národnosti a má celkově nižší motivaci se scházet s lidmi většinové společnosti. Tento problém zmínila paní ředitelka ZŠ Harrachov, kde žáci-cizinci, kteří tráví volný čas s českými žáky, vykazují rychlejší integraci. ZŠ Harrachov se tak snaží, aby žáci-cizinci byli v kontaktu s českými žáky i prostřednictvím pořádání společných akcí v rámci školy. Z výzkumu pak vyplývá, že cizinci mimo ZŠ Harrachov se pohybují často v kruhu své národnosti a tím tak proces integrace zpomalují.

Jeden z faktorů nízké motivace k osvojení si českého jazyka může být obtížnost jazyka (Škodová, Cvejnová, 2017, s. 29-30; viz kapitola 3.4.3). V dotazníkovém šetření označila polovina cizinců, že čeština je těžký jazyk. Obtížnost jazyka se pro každého může lišit v závislosti na jazykových znalostech a jazykové vzdálenosti rodného jazyka od

jazyka hostitelské země (Kostelecká, Hána, Hasman, 2017, s. 32-37; viz kapitola 3.2.1). Největší jazykovou vzdálenost mají v tomto případě zástupci z Vietnamu. Mezi faktory vnější motivace k osvojení si českého jazyka patří potřeba společenských kontaktů s většinovou společností (Škodová, Cvejnová, 2017, s. 37; viz kapitola 3.4.3). Tuto potřebu v dotazníkovém šetření označilo 26 cizinců. Další faktor vnější motivace je potřeba profesního růstu (Škodová, Cvejnová, 2017, s. 35-36; viz kapitola 3.4.3), který označilo 11 cizinců. Pro 16 cizinců (devět zástupců z Vietnamu, šest z Ukrajiny a jeden z Polska) je důležitý vnější motivační faktor získání státního občanství, kde je potřeba složit zkoušky z českého jazyka na úrovni B1 a test z reálií, a motivační faktor získání povolení k trvalému pobytu pro 13 cizinců (deset z Vietnamu, tři z Ukrajiny a jeden z Polska), kde je zapotřebí složit zkoušku z českého jazyka na úrovni A1 (Škodová, Cvejnová, 2017, s. 32-33; viz kapitola 3.4.3). Vnitřní motivace se formuje v průběhu jazykového vyučování a v Harrachově se pouze deset dotazovaných cizinců zúčastňuje či zúčastňovalo jazykových kurzů (Škodová, Cvejnová, 2017, s. 38; viz kapitola 3.4.3). To by mohlo být v některých případech příčinou nižší vnitřní motivace, pokud se cizinci nedokážou motivovat sami k sebevzdělávání.

V rámci procesu akulturace cizinců by se současná situace v Harrachově dala zařadit do možnosti separace a integrace (Dvořáková, Hervertová, Horská, Mourečková a kol., 2007, s. 46-47; viz kapitola 3.3.2). Separace byla zvolena z důvodu nízké účasti na společenském životě, akcí se neúčastní 21 cizinců a deset z nich se jich podílet ani nechce. Další důvod zvolení separace byl, že devět cizinců označilo v dotazníku jako problém jejich integrace tradice a zvyky, je to tedy druhý nejčastější problém při integraci. Avšak zájem o kulturní integraci je patrný v tom, že 11 cizinců, kteří se na společenském životě ještě nepodílí, by chtěli. Akulturace z pohledu většinové společnosti spadá pod možnost multikulturalismu, ale s prvky segregace (Moree, 2015, s. 167-168; viz kapitola 3.3.2). Většinová společnost cizince přijímá, avšak existují výjimky.

5.2 Návrh na zlepšení integrace cizinců v Harrachově

Na zlepšení jazykové integrace cizinců byl nejčastěji označován z řad občanů ČR žijících v Harrachově návrh na vytvoření jazykového kurzu. Účast cizinců na jazykových kurzech je poměrně nízká. Čtyři dotazovaní cizinci v současnosti jazykový kurz navštěvují (dvě ženy z Ukrajiny ve věku 8 let a dvě ženy z Vietnamu ve věku 18 a 24 let). Šest

cizinců navštěvovalo jazykový kurz v minulosti (z Ukrajiny dva muži ve věku 13 a 16 let a žena ve věku 35 let, z Vietnamu žena ve věku 21 let a muž ve věku 18 let a muž z Polska ve věku 34 let). Jazykové kurzy organizovala v minulosti základní škola Harrachov pro děti, které uprchly z Ukrajiny z důvodu válečného konfliktu v jejich vlasti. Pokud mají cizinci zájem o jazykový kurz, musí v současnosti dojíždět do okolních měst či zvolit formu online jazykových kurzů. To může být jeden z důvodů, proč u cizinců převládá sebevzdělávání. Nově zavedené jazykové kurzy by mohlo organizovat město Harrachov v prostorech kulturního centra. Vzhledem k tomu, že děti ze ZŠ Harrachov již jazykové kurzy absolvovaly a o jejich jazykové znalosti se nadále starají pedagogové ZŠ, by se nové jazykové kurzy organizovaly pro dospělé.

Harrachov nabízí mnoho společenských akcí, kterých se mohou účastnit všechny generace. ZŠ Harrachov organizuje akce, kterých se žáci-cizinci účastní spolu s českými žáky. V rámci společenského života tak obyvatelům Harrachova nic nechybí. Ke sportovním akcím patří např. překážkový závod Gladiator Race, Canoe polo v areálu koupaliště Zákoutí, mezinárodní závody Alpen cup, závod v běhu na lyžích ČEZ SKITOUR, závody ve skoku na lyžích Kaml Cup a ke kulturním akcím např. hudební festival Keltská noc, promítání filmů v KC kino Harrachov, příjezd Krakonoše a hasičský bál (HARRACHOV CARD, 2021, online). Avšak mnoho cizinců se těchto akcí nezúčastňuje a pohybují se spíše v kruhu své národnosti, příčinou mohou být nedostatečné jazykové znalosti. Podle občanů ČR žijících v Harrachově by ke kulturní integraci cizinců přispělo zvýšení informovanosti o společenském dění v Harrachově v jiných jazycích. Tento poznatek v otevřené otázce z dotazníkového šetření zmínila i slečna z Ukrajiny, která by si přála vědět o různých akcích v Harrachově. Informace o společenských akcích jsou dostupné pouze v češtině na stránkách městského úřadu Harrachov, na sociálních sítích či fyzicky na městském úřadě a proto by tyto informace v českém jazyce mohly být společně zveřejňovány i s informacemi v jiných jazykových verzích.

Kulturní a zároveň jazykovou integraci cizinců by mohlo podpořit organizování dvojjazyčných setkání, při kterých by se cizinci učili jazyk činností, která je baví. Jednalo by se o dvojjazyčná čtení, která by pořádala Městská knihovna Harrachov, promítání dvojjazyčných filmů v KC Kino Harrachov a pořádání různých dvojjazyčných zájmových kurzů v kulturním centru jak pro děti, tak dospělé (např. kurzy šití, kreslení či malování).

Závěr

Bakalářská práce se zabývala analýzou jazykové a kulturní integrace na úrovni lokální samosprávy. Pro tuto analýzu bylo vybráno město Harrachov.

Práce byla členěna na teoretickou a praktickou část. V teoretické části byly vymezeny základní pojmy a strategie související s integrací cizinců. Byla představena migrace jako proces, který předchází integraci. Následně byla popsána integrace obecně a poté s důrazem na jazykovou a kulturní oblast. Na závěr teoretické části byly uvedeny problémy, které souvisejí s integrací.

Praktická část vycházela z části teoretické a z dat, která byla získána pomocí dotazníkového šetření mezi cizinci i původními obyvateli v Harrachově a standardizovaného rozhovoru s paní ředitelkou ZŠ Harrachov. Na začátku praktické části byl představen Harrachov, kde byly uvedeny informace o cizincích žijících ve městě a zároveň i o původních obyvatelích. Následovalo zachycení dat z dotazníkového šetření a z rozhovoru s paní ředitelkou ZŠ. Výsledky byly následně vyhodnoceny a porovnány.

Snaha o jazykovou integraci cizinců v Harrachově je poměrně silná. Většina cizinců s původními obyvateli Harrachova komunikuje česky, komunikace je také hlavním důvodem proč se jí učí. Český jazyk se učí pravidelně a samostatně. Pro polovinu dotazovaných cizinců v Harrachově je český jazyk těžký a v některých případech to mohlo způsobit snížení motivace k osvojení jazyka. Českým občanům se tak s cizinci v Harrachově komunikuje dobře.

Snaha cizinců o kulturní integraci je slabší než o jazykovou. V Harrachově je nízká účast cizinců na společenských akcích, kde třetina z nich se jich ani účastnit nechce. Příčinou mohou být nedostatečné jazykové znalosti, nebo že se většina cizinců pohybuje v kruhu své národnosti a nemá potřebu navazovat kontakty s majoritou, ale může jít také o individuální faktory.

Celkově je integrace v Harrachově, jak ze strany majority, tak ze strany cizinců individuální záležitost. Každý cizinec má různé zkušenosti s integrací, jinou úroveň jazykových schopností, jinou jazykovou vzdálenost mateřského jazyka od země hostitelské i např. jinou motivaci se českému jazyku učit a chodit do společnosti. Ze strany majority někteří cizinci rádi přijímají do společnosti a aktivně se podílí na jejich integraci, některým jejich přítomnost vadí. Většina integraci cizinců dává volný průběh a z výpovědí se nevyskytly problémy související s integrací jako je vyloučení, rasismus či diskriminace.

Po analýze výsledků následovala kapitola věnovaná doporučením, která by mohla zlepšit jazykovou a kulturní integraci cizinců v Harrachově. Z důvodu nepřítomnosti jazykového kurzu v Harrachově a nízké účasti na jazykových kurzech, bylo navrženo založení jazykových kurzů pro dospělé cizince v Harrachově, které by pořádalo město v kulturním centru. Cizinci se společenských akcí moc nezúčastňují, proto se druhý návrh týkal zveřejňování informací o společenských akcích na webových stránkách města Harrachov, sociálních sítích a na městském úřadě v dalších jazykových verzích než pouze v českém jazyce, jak je tomu v současnosti. Dále bylo navrženo organizování dvojjazyčných setkání, která by pomohla jak jazykové, tak kulturní integraci.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje:

DRBOHLAV, D. a kol. 2010. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). 207 s. ISBN 978-80-7419-039-1.

DVOŘÁKOVÁ, J., HERVERTOVÁ, V., HORSKÁ, J., MOUREČKOVÁ, H. a kol. 2007. *Metody sociální práce s imigranty, azylanty a jejich dětmi.* 1. vyd. Praha: Triton. 365 s. ISBN 978-80-7387-097-3.

HERIBAN KALÍKOVÁ, S. a kol. 2020. *Manuál lokální integrace migrantů v České republice.* 1. vyd. Praha: Sdružení pro integraci a migraci. 218 s. ISBN 978-80-906488-2-1.

HORÁKOVÁ, H. 2012. *Kultura jako všelék?: kritika soudobých přístupů.* 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). 318 s. ISBN 978-80-7419-103-9.

KOLDINSKÁ, K., SCHEU, H. C., ŠTEFKO, M. (ed.). 2016. *Sociální integrace cizinců.* Praha: Auditorium. 352 s. ISBN 978-80-87284-60-5.

KOSTELECKÁ, Y., HÁNA, D., HASMAN, J. 2017. *Integrace žáků-cizinců v širším kontextu.* 1. vyd. Praha: Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova. 198 s. ISBN 978-80-7290-896-7.

MOREE, D. 2015. *Základy interkulturního soužití.* 1. vyd. Praha: Portál. 208 s. ISBN 978-80-262-0915-7.

NEKVAPIL, J., SLOBODA, M., WAGNER, P. 2009. *Mnohojazyčnost v České republice: základní informace = Multilingualism in the Czech Republic : basic information.* 1.vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. 117 s. ISBN 978-80-7106-581-4.

NIESSEN, J. 2000. *Rozmanitost a soudružnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin.* Štrasburg: Rada Evropy. 115 s. ISBN 92-871-4345-5.

PETRUCIJOVÁ, J., FEBER, J. 2005. *Multikulturalismus jako komunikační problém: (kulturně antropologický aspekt)*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita. 49 s. ISBN 80-7368-082-3.

PRŮCHA, J. 2010. *Interkulturní komunikace*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing. 200 s. ISBN 978-80-247-3069-1.

PRŮCHA, J. 2011. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 2. vyd. Praha: Triton. 167 s. ISBN 978-80-7387-502-2.

SCHEU, H. C. (ed.). 2011. *Migrace a kulturní konflikty*. 1. vyd. Praha: Auditorium. 322 s. ISBN 978-80-87284-07-0.

ŠIŠKOVÁ, T. 2001. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. 1. vyd. Praha: Portál. 200 s. ISBN 80-7178-648-9.

ŠKODOVÁ, S., CVEJNOVÁ, J. 2017. *Jazyková integrace a komunikace s cizinci: (úroveň A2)*. 1. vyd. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. 142 s. ISBN 978-80-7481-199-9.

ŠTICA, P. 2014. *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky*. 1. vyd. Ostrava: Moravapress. 108 s. ISBN 978-80-87853-20-7.

TOMŠEJ, J. a kol. 2020. *Zaměstnávání cizinců v České republice*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer. 216 s. ISBN 978-80-7598-648-1.

Elektronické zdroje:

Centra na podporu integrace cizinců. *Základní informace* [online]. [cit: 2023-10-09]. Dostupné z: <https://www.integracnicentra.cz/>.

Cizinci v České republice. *Integrační politika ČR* [online]. © Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit: 2023-10-13]. Dostupné z: <https://www.cizinci.cz/web/cz/zakladni-informace1>.

Český statistický úřad. *Veřejná databáze* [online]. 2023[cit: 2023-12-30]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=34055&u= VUZEMI_43_577081#.

EDPP, elektronický digitální povodňový portál. *Harrachov-povodňový plán města. Charakteristika zájmového území* [online]. [cit: 2023-12-30]. Dostupné z: https://www.edpp.cz/har_charakteristika-zajmoveho-uzemi/.

HARRACHOV CARD. *Aktuality* [online]. ©2021 [cit: 2024-2-12]. Dostupné z: <https://www.harrachovcard.cz/aktuality>.

Krkonoše. *Harrachov* [online]. © 2020 Krkonoše [cit: 2023-12-30]. Dostupné z: <https://www.krkonoše.eu/harrachov>.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Informativní počty obyvatel v obcích* [online]. ©2023a [cit: 2023-12-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/informativni-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Integrace cizinců* [online]. ©2023b [cit: 2023-10-09]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/integrace-cizincu.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Integrace držitelů mezinárodní ochrany* [online]. ©2023c [cit: 2023-10-09]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/integrace-drzitelu-mezinarodni-ochrany.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Mezinárodní ochrana* [online]. ©2023d [cit: 2023-10-09]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/nase-hlavni-temata-mezinarodni-ochrana-mezinarodni-ochrana.aspx>.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Slovníček pojmů* [online]. ©2023e [cit: 2023-10-09]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Strategie migrační politiky České republiky* [online]. ©2023f [cit: 2023-10-09]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/strategie-migracni-politiky-ceske-republiky.aspx>.

NEŠPOR, Z. R. Sociologický ústav AV ČR. *Sociologická encyklopedie* [online]. 2017a [cit: 2023-11-18]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Akulturace>.

NEŠPOR, Z. R. Sociologický ústav AV ČR. *Sociologická encyklopedie* [online]. 2017b [cit: 2023-11-18]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Enkulturace>.

NEŠPOR, Z. R. Sociologický ústav AV ČR. *Sociologická encyklopedie* [online]. 2018a [cit: 2024-02-29]. Dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Interview_\(MSgS\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Interview_(MSgS)).

NEŠPOR, Z. R. Sociologický ústav AV ČR. *Sociologická encyklopedie* [online]. 2017c [cit: 2023-10-08]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Migrace>.

NEŠPOR, Z. R. Sociologický ústav AV ČR. *Sociologická encyklopedie* [online]. 2017d [cit: 2023-10-09]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rasismus>.

NEŠPOR, Z. R. Sociologický ústav AV ČR. *Sociologická encyklopedie* [online]. 2018b [cit: 2024-02-29]. Dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/%C5%A0et%C5%99en%C3%AD_dotazn%C3%ADkov%C3%A9_\(MSgS\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/%C5%A0et%C5%99en%C3%AD_dotazn%C3%ADkov%C3%A9_(MSgS)).

Ombudsman - Veřejný ochránce práv. *Rovné zacházení a diskriminace* [online]. ©2023 [cit: 2023-10-09]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/pusobnost/rovne-zachazeni-a-diskriminace/>.

Právní předpisy:

Zákon č. 325/1999 Sb. Zákon o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu). In: *Zákony pro lidi* [online]. ©2010-2023 [cit: 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-325>.

Zákon č. 326/1999 Sb. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Zákony pro lidi* [online]. ©2010-2023 [cit: 2023-10-09]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>.

6 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

6.1 Seznam tabulek

Tabulka 1 Obyvatelé Harrachova podle věku	35
Tabulka 2 Národnost obyvatel Harrachova	36
Tabulka 3 Jakým jazykem s českými občany komunikujete?	41
Tabulka 4 Jak dobře umíte česky?	45

6.2 Seznam grafů

Graf 1 Věková struktura respondentů-cizinců	37
Graf 2 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů-cizinců	38
Graf 3 Země původu respondentů-cizinců	38
Graf 4 Jak dlouho žijete v ČR?	39
Graf 5 Jste občanem ČR?	39
Graf 6 Chcete v ČR zůstat natrvalo?	40
Graf 7 Scházíte se s lidmi stejné národnosti?	41
Graf 8 Proč se učíte češtinu?	42
Graf 9 Kde se učíte češtinu?	43
Graf 10 Jak často se učíte češtinu?	43
Graf 11 Zdá se Vám čeština těžká?	44
Graf 12 Zaškrtněte, jak se podílíte na společenském životě v Harrachově?	45
Graf 13 Jak se k Vám Češi chovají?	46
Graf 14 Cítíte se v současnosti v Harrachově spokojeně, šťastně?	46
Graf 15 Jaký je podle Vás největší problém týkající se Vašeho začlenění do české společnosti v Harrachově?	47
Graf 16 Vdala/oženil byste se s Čechem/Češkou?	48
Graf 17 Věková struktura respondentů-původních obyvatel	49
Graf 18 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů- původních obyvatel	49
Graf 19 Jaký postoj máte vůči cizincům v Harrachově?	50
Graf 20 Jsou nějaké problémy s cizinci v Harrachově?	51
Graf 21 Máte mezi cizinci nějaké známé/kamarády/příbuzné...v Harrachově?	51
Graf 22 Co by podle Vás přispělo k začlenění cizinců do společnosti v Harrachově?	52
Graf 23 Jak dobře se Vám komunikuje s cizinci v Harrachově?	53
Graf 24 Vadí vám manželství uzavřené mezi Čechem/Češkou a cizinkou/cizincem?	53

6.3 Seznam použitých zkratk

ČSÚ – Český statistický úřad

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MV – Ministerstvo vnitra

ZŠ – Základní škola

Přílohy

6.4 Příloha A Dotazník pro cizince žijící v Harrachově v českém jazyce

Chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a jeho výsledky budou použity k účelu bakalářské práce. Děkuji.

- 1) Váš věk:
- 2) Vaše pohlaví:
 - a. Muž
 - b. Žena
- 3) Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:
 - a. Základní vzdělání
 - b. Středoškolské vzdělání bez maturity
 - c. Středoškolské vzdělání s maturitou
 - d. Vysokoškolské vzdělání
 - e. Jiná možnost:
- 4) Z jaké země pocházíte?
- 5) Jak dlouho žijete v ČR?
- 6) Jste občanem ČR?
 - a. Ano
 - b. Ne, ale chci být
 - c. Ne, ani nechci být
- 7) Chcete v ČR zůstat natrvalo?
 - a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím
- 8) Scházíte se s lidmi stejné národnosti? Lze označit i více odpovědí.
 - a. Ano, mám tu rodinu
 - b. Ano, s přáteli
 - c. Ano, s kolegy z práce
 - d. Ne
 - e. Jiná možnost:
- 9) Jakým jazykem s českými občany komunikujete?

- a. Anglicky
- b. Česky
- c. Francouzsky
- d. Německy
- e. Rusky
- f. Ukrajinsky
- g. Jiná možnost:

10) Proč se učíte češtinu? Lze označit i více odpovědí.

- a. Ke komunikaci s českými občany
- b. Do práce
- c. Je to moje záliba
- d. Neučím se
- e. Jiná možnost:

11) Kde se učíte češtinu?

- a. Samostatně
- b. Navštěvuji jazykový kurz
- c. Navštěvoval(a) jsem jazykový kurz
- d. Neučím se
- e. Jiná možnost:

12) Jak často se učíte češtinu?

- a. Jen někdy
- b. Pravidelně
- c. Neučím se

13) Zdá se Vám čeština těžká?

- a. Ano
- b. Ne
- c. Nevím

14) Jak dobře umíte česky? Lze označit více odpovědí.

- a. Umím výborně mluvit
- b. Umím dobře mluvit
- c. Umím špatně mluvit
- d. Umím výborně psát
- e. Umím dobře psát

- f. Umím špatně psát
- g. Umím výborně číst
- h. Umím dobře číst
- i. Umím špatně číst
- j. Umím výborně porozumět poslechu
- k. Umím dobře porozumět poslechu
- l. Umím špatně porozumět poslechu
- m. Neučím se česky

15) Zaškrtněte, jak se podílíte na společenském životě v Harrachově. Lze označit i více odpovědí.

- a. Nepodílím se, ale chci se podílet
- b. Nepodílím se, ani se nechci podílet
- c. Podílím se, chodím na kulturní akce
- d. Podílím se, chodím na sportovní akce
- e. Jiná možnost:

16) Jak se k Vám Češi chovají?

- a. Přátelsky
- b. Nepřátelsky
- c. Neutrálně

17) Cítíte se v současnosti v Harrachově spokojeně, šťastně?

- a. Ano
- b. Ne
- c. Nevím

18) Jaký je podle Vás největší problém týkající se Vašeho začlenění do české společnosti v Harrachově?

- a. Jazyk
- b. Tradice, zvyky
- c. Přístup Čechů
- d. Náboženství
- e. Jiná možnost:

19) Vdala /oženil byste se s Čechem /Češkou?

- a. Ano
- b. Ne

c. Nevím

20) Schází Vám něco, co by mohlo přispět ke zlepšení Vašeho začlenění do české společnosti v Harrachově?

6.5 Příloha B Dotazník pro cizince žijící v Harrachově v anglickém jazyce

I would like to ask you to fill in this questionnaire. The questionnaire is anonymous and results will be used in my bachelor's thesis. Thank you.

- 1) Your age:
- 2) Your gender:
 - a. Male
 - b. Female
- 3) Your highest achieved level of education
 - a. Elementary education
 - b. Secondary education without maturita exam
 - c. Secondary education with maturita exam
 - d. Higher education
 - e. Other:
- 4) Where are you from?
- 5) How long have you lived in the Czech Republic?
- 6) Are you a citizen of the Czech Republic?
 - a. Yes
 - b. No, but I want to be
 - c. No and I don't want to be
- 7) Do you want to stay in the Czech Republic permanently?
 - a. Yes
 - b. No
 - c. I don't know
- 8) Are you meeting people of the same nationality as yours? It is possible to check more than one answer.
 - a. Yes, with my family
 - b. Yes, with friends
 - c. Yes, with my colleagues

- d. No
 - e. Other:
- 9) Which language do you use when communicating with Czech citizens?
- a. Czech
 - b. English
 - c. French
 - d. German
 - e. Russian
 - f. Ukrainian
 - g. Other:
- 10) Why are you learning Czech? It is possible to check more than one answer.
- a. To communicate with Czech citizens
 - b. To work
 - c. It is my hobby
 - d. I don't learn Czech
 - e. Other:
- 11) Where are you learning Czech?
- a. Alone
 - b. I attend a language course
 - c. I have attended a language course
 - d. I don't learn Czech
 - e. Other:
- 12) How often do you learn Czech?
- a. Sometimes
 - b. Regularly
 - c. I don't learn Czech
- 13) Do you think, that Czech is difficult?
- a. Yes
 - b. No
 - c. I don't know
- 14) How good are you in Czech? It is possible to check more than one answer.
- a. I can speak very well
 - b. I can speak well

- c. I can't speak well
- d. I can write very well
- e. I can write well
- f. I can't write well
- g. I can read very well
- h. I can read well
- i. I can't read well
- j. I can understand very well when listening
- k. I can understand well when listening
- l. I can't understand well when listening
- m. I don't learn Czech

15) Do you take part in social life in Harrachov? It is possible to check more than one answer.

- a. No, but I want to
- b. No and I don't want to
- c. Yes, I attend cultural events
- d. Yes, I attend sports events
- e. Other:

16) How do Czech citizens behave toward you?

- a. Friendly
- b. Unfriendly
- c. Neutral

17) Do you feel satisfied, happy in Harrachov?

- a. Yes
- b. No
- c. I don't know

18) Which problem do you consider to be the biggest when it comes to your integration into Czech society in Harrachov?

- a. Language
- b. Traditions, customs
- c. The attitude of Czech citizens
- d. Religion
- e. Other:

19) Would you marry a Czech?

- a. Yes
- b. No
- c. I don't know

20) Are you missing something, that would improve your integration into Czech society in Harrachov?

6.6 Příloha C Dotazník pro občany ČR žijící v Harrachově

Chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a jeho výsledky budou použity k účelu bakalářské práce. Děkuji.

1) Váš věk:

2) Vaše pohlaví:

- a. Muž
- b. Žena

3) Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

- a. Základní vzdělání
- b. Středoškolské vzdělání bez maturity
- c. Středoškolské vzdělání s maturitou
- d. Vysokoškolské vzdělání

4) Jaký postoj máte vůči cizincům v Harrachově?

- a. Neutrální, nevadí mi tu
- b. Vadí mi tu
- c. Jsem rád(a), že tu jsou, obohacují naši kulturu
- d. Jiná možnost:

5) Jsou nějaké problémy s cizinci v Harrachově? Lze označit i více odpovědí.

- a. Špatná komunikace
- b. Nerespektují naši kulturu
- c. Zvýšená kriminalita
- d. Zdravotní riziko
- e. Nedostatek pracovních míst, zvyšují nezaměstnanost
- f. Přetvoření naší kultury z důvodu míšení více kultur dohromady
- g. Žádné
- h. Jiná možnost:

- 6) Máte mezi cizinci nějaké známé /kamarády /příbuzné...v Harrachově? Lze označit i více odpovědí.
- Ano, kamarády
 - Ano, známe
 - Ano, příbuzné
 - Ne
 - Jiná možnost:
- 7) Co by podle Vás přispělo k začlenění cizinců do společnosti v Harrachově?
- Nechci, aby se cizinci začleňovali
 - Vytvoření jazykového kurzu v Harrachově
 - Větší informovanost o společenském dění v Harrachově v jiných jazycích
 - Jiná možnost:
- 8) Děláte něco pro to, aby se cizinci začlenili do společnosti v Harrachově? Pokud ano, co?
- 9) Jak dobře se Vám komunikuje s cizinci v Harrachově?
- Výborně
 - Dobře
 - Špatně
- 10) Vadí Vám manželství uzavřené mezi Čechem /Češkou a cizinkou /cizincem?
- Ne, nevadí
 - Ano, narušuje to naše tradice, kulturu
 - Nevím
 - Jiná možnost:

6.7 Příloha D Standardizovaný rozhovor s paní ředitelkou ZŠ Harrachov

- Kolik žáků-cizinců vyučujete a jaké jsou národnosti?
- Jak probíhá výuka žáků-cizinců? Mají při výuce nějakého asistenta, který jim pomáhá s jazykovou bariérou, začleněním do kolektivu...?
- Navštěvují žáci-cizinci třídy dohromady s českými občany? Pokud ano, jak reagují čeští žáci na žáky-cizince?

- 4) Setkali jste se kromě problému znalosti jazyka ještě s jinými problémy při výuce? (Např. se stereotypy, předsudky vůči žákům-cizincům od žáků či učitelů?)
- 5) Organizujete jako škola jazykové kurzy pro žáky-cizince? Pokud ne, zařizujete jim to?
- 6) Organizujete jako škola pro žáky-cizince nějaké akce v rámci školy, či se účastní akcí pořádaných školou s českými žáky?
- 7) Jak komunikujete s rodiči žáků-cizinců? Komunikujete česky či jiným jazykem? Setkali jste se při komunikaci s nějakými problémy?